

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

**Sobotínsko – štěpánovské hornictví a železné
hutě, akciová společnost, Sobotín
(1873) 1880–1940**

Inventář

Bakalářská práce

Vojtěch Krejčí

Vedoucí práce: PhDr. Karel Chobot

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci zpracoval samostatně na základě uvedených použitých pramenů a literatury.

V Žerotíně, dne 10. května 2012

.....

Chtěl bych poděkovat vedoucímu své bakalářské práce PhDR. Karlu Chobotovi a Mgr. Mileně Kallerové za připomínky a rady, které mi pomohly bakalářskou práci zpracovat.

Obsah

ÚVOD	6
I. KAPITOLA – Dějiny původce archivního fondu	8
1. Obce Sobotín a Štěpánov	8
1.1. Sobotín	8
1.1.1. Základní údaje o obci Sobotín	8
1.1.2. Správní vývoj Sobotína do roku 1850	9
1.1.3. Správní vývoj Sobotína v letech 1850-1938	11
1.2. Štěpánov	13
1.2.1. Základní údaje o obci Štěpánov	14
1.2.2. Správní vývoj Štěpánova do roku 1848	15
1.2.3. Správní vývoj Štěpánova v letech 1849-1938	16
2. Historie železáren a Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železných hutí, a. s. Sobotín	17
2.1. Železářny před příchodem Kleinů	17
2.1.1. Počátky železáren v Sobotíně	17
2.1.2. Eisenbachova zbrojovka v Sobotíně	18
2.1.3. Vývoj železáren v Sobotíně za vlády hraběte Mitrovského	21
2.2. Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín a její právní předchůdce	22
2.2.1. Hospodářský růst železáren ve vlastnictví Kleinů	22
2.2.2. Alois Scholz a jeho působení v železárnách v 50. - 70. letech 19. století	25
2.2.3. Úpadek Sobotínsko-štěpánovských železáren	29
2.2.4. Likvidace rodinného podniku Sobotínsko-štěpánovské horní a hutní těžířstvo a přechod na akciovou společnost a její údaje	30
2.2.5. Vlastní majetek akciové společnosti a její rozšířená působnost	33
2.2.6. Právní vývoj akciové společnosti	34
2.3. Osudy železárenských objektů po ukončení výroby	41
2.3.1. Situace ve Štěpánově	41
2.3.2. Továrna na hospodářské stroje v Petrově nad Desnou	42
2.3.3. Osudy objektů bývalých železáren v Sobotíně	43
2.3.4. Závod VELAMOS	44

3. Kleinové	45
3.1. Šlechtický rod svobodných pánů Kleinů z Vízemberka	45
3.1.1. Počátky podnikatelského vzestupu bratří Kleinů	45
3.1.2. Friedrich Klein a pokus o záchranu železáren v majetku Kleinů	48
3.1.3. Potomci rodu Kleinů a jejich další podnikání	51
3.1.4. Mauzoleum rodiny Kleinů v Sobotíně	53
3.1.5. Co zbylo po Kleinech ???	54
II. KAPITOLA – Vývoj a dějiny archivního fondu	56
III. KAPITOLA - Archivní charakteristika archivního fondu	58
IV. KAPITOLA – Stručný rozbor archivního fondu	62
V. KAPITOLA – Záznam o uspořádání archivního fondu	63
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	64
INVENTÁRNÍ SEZNAM ARCHIVNÍHO FONDU	66
Úřední knihy	66
Spisy	69
Vedení a správa	69
Majetek a jeho rozprodej	70
Zaměstnanci	85
Daně	85
Účetní materiál	86
Účetní knihy	86
Mapy a plány	86
Ostatní dokumenty	90
REJSTŘÍK OSOBNÍ	91
REJSTŘÍK MÍSTNÍ	96
REJSTŘÍK VĚCNÝ	98
PROTOKOL O SCHVÁLENÍ ARCHIVNÍ POMŮCKY	100
ZÁPIS O VNITŘNÍ SKARTACI	101
ZÁZNAM O VNITŘNÍ ZMĚNĚ V EVIDENCI NAD (č. 641)	102
ZÁZNAM O VNITŘNÍ ZMĚNĚ V EVIDENCI NAD (č. 642)	105
ZÁZNAM O VNITŘNÍ ZMĚNĚ V EVIDENCI NAD (č. 1909)	108
TIRÁŽ	111
RESUMÉ (Summary)	112

Úvod

Jako svou bakalářskou práci jsem si vybral sestavování inventáře archivního souboru archivního fondu Sobotínské a štěpánovské železárně, a. s. Sobotín, respektive podnikového fondu firmy v majetku Kleinů, která nesla název „Sobotínsko–štěpánovské hornictví a železná hutě, akciová společnost“ se sídlem v Sobotíně nedaleko Loučné nad Desnou. Hlavní náplní této bakalářské práce je vytvoření inventáře k uváděnému fondu s cílem jej zpracovat a takto daný archivní fond zpřístupnit badatelům. Dalším důvodem, proč jsem si vybral toto téma je, že firmu vlastnili známí podnikatelé a stavitelé bratři Kleinové, o kterých toho sice bylo už napsáno spoustu, ale podle mého názoru zpřístupnění doposud nezpracovaného archivního fondu spojeného s podnikem, jenž velmi úzce souvisí s Kleinými, by mohl na tento podnikatelský rod vrhnout nové světlo. Zmíněný archivní fond je uložen v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

V průběhu zpracovávání fondu jsem měl příležitost si udělat hrubou představu, jak takový podnik mohl vypadat, jehož součástí byly železárenské objekty v Sobotíně a ve Štěpánově nedaleko Olomouce. Nemluvě o jeho majetkové základně, která byla velmi pravděpodobně rozsáhlá. Současně bylo velmi zajímavé sledovat právní vývoj firmy, včetně nečekaně složitých procesů vztahujících se k likvidaci akciové společnosti a výmazu či výmazům podniku v obchodních rejstřících Krajského soudu v Olomouci a Úředního soudu v Šumperku.

Zpracovaný fond zmíněných železáren by mohl badatelům poskytnout informace zejména v oblasti regionálních dějin a historického vývoje obcí, kde firma měla svůj majetek v podobě nemovitostí, které v době svého úpadku a následující likvidace postupně rozprodávala. Kromě toho mohou badatelé získat informace o zaměstnancích podniku a to z matrik zaměstnanců, které jsou součástí daného archivního fondu. Současně fond může přinést i další informace, ovšem záleží na tom, jaké informace badatel od fondu bude očekávat a co konkrétního hledá.

Během pořádání tohoto fondu jsem vycházel z metodických příruček, které jsou k dispozici v archivu. Hlavně se vycházelo z „Metodických návodů a instrukcí pro zpracování archivního materiálu“¹. Jedná se o metodický odborný článek, jenž vyšel v roce 1960 ve Sborníku archivních prací jako jeho zvláštní příloha.

¹ Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. In: Sborník archivních prací, sv. 2., s. 213-309, Praha 1960.

Další metodický článek, který našel své uplatnění, byl Hoffmanův článek nesoucí název „Složitý archivní fond“², který vyšel v Archivním časopise v roce 1974. Do třetice lze jmenovat metodiku s názvem „Zásady pro zpracování archiválií vzniklých z činnosti socialistických hospodářských organizací“³.

Pro vytvoření úvodu vznikajícího inventáře zpracovávaného fondu jsem jako prameny použil částečně archivní fond Sobotínských a štěpánovských železáren⁴ a dále firemní rejstříky při soudech v Olomouci a v Šumperku. Krom těchto rejstříků byly použity i firemní spisy, které byly původně vedeny u stejných soudů. Jako poslední pramen byly použity obchodní provozní zprávy, jež jsou součástí archivního fondu nesoucí název Rodinný archiv Kleinů-Wisenbergů.⁵ Všechny jmenované firemní spisy, rejstříky a oba zmiňované fondy jsou uloženy v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

Ohledně citované literatury, z které jsem čerpal informace, je třeba říci, že u některých článků chybí jméno dotyčného autora, případně chybí číslování stránek.⁶

V rámci sestavování inventáře archivního fondu a jeho jednotlivých úvodních kapitol jsem vycházel z vyhlášky 192/2009 Sb., která definuje přesný obsah těchto kapitol. V průběhu zpracování archivního fondu byl uplatněn provenienční princip.

² Hoffmann, F.: Složitý archivní fond. In: Archivní časopis, sv 1., s. 6-25, Praha 1974.

³ Metodické instrukce a návody archivní správy MV ČSR, Zásady pro zpracování archiválií z činnosti socialistických hospodářských organizací, AS MV ČSR, Praha 1979.

⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZAOOI), Sobotínské a štěpánovské železářny a. s. Sobotín, 1880-1939.

⁵ ZAOOI, archivní fond Rodinný archiv Kleinů-Wisenbergů, karton č. 33, inventární č. 293.

⁶ O hanáckých hutnicích. In: Rok na Hané. Kalendář Hanáckých novin pro zábavu i poučení v roce 1992. Olomouc 1991, s. 58.

K 700. výročí obce Štěpánova. In: Naše noviny. Červen-červenec 1973. Štěpánov 1973, s. 5.

Spurný, F.: Velamos Petrov. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 110.

Spurný, F.: Sobotínské železářny. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 105.

Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. In: Sborník archivních prací, sv. 2., s. 213-309, Praha 1960.

Metodické instrukce a návody archivní správy MV ČSR, Zásady pro zpracování archiválií z činnosti socialistických hospodářských organizací, AS MV ČSR, Praha 1979.

I. kapitola – Dějiny původce archivního fondu

1. Obce Sobotín a Štěpánov

1.1. Sobotín

1.1.1. Základní údaje o obci Sobotín

Sobotín spadl pod politický okres Šumperk a soudní okres Vízmberek. Obec se nacházela v jižní části daného soudního okresu. Tato obec byla v němčině označována jako Zöptau. Sobotín byl původně velkou německou obcí s poměrně malou českou menšinou. Zdejší průmyslovou výrobu tu zastupovaly místní železárny v majetku Kleinů a pozdější šumperský podnik s názvem VELAMOS. Dále se tu nacházela mechanická přádelna lnu, nebo malá elektrárna.⁷

Obec Sobotín patří mezi nejstarší hornické osady na dnešním šumperském území. Původ jména osady pravděpodobně pochází od osobního jména Sobota. V současné době je součástí Sobotína několik připojených osad a obcí z nejbližšího okolí. Původně byla k obci připojena jen malá osada nesoucí název Štětínov. V roce 1961 byly připojeny Rudoltice s již dříve spojenou obcí Klepáčov. V průběhu roku 1975 se k obci Sobotín připojila vesnice Vernířovice a teprve od roku 1980 se Petrov nad Desnou s osadou Terezín staly součástí Sobotína.⁸

Samotná vesnice Sobotín byla původně centrem malého panství, které bylo v majetku různých šlechtických rodů, z nichž nejvýznamnější byli pánové ze Žerotína, kteří dané panství připojili k losinskému dominiu. Po vzniku vízmberského panství se sobotínské zboží stalo nedílnou součástí tohoto šlechtického majetku. Jedním z dalších významných majitelů, kteří vlastnili Sobotín a jeho okolí, byl Antonín Bedřich hrabě Mitrovský z Nemyšle, jenž věnoval nemalé peníze na modernizaci zastaralých sobotínských hutí.⁹ Největšího rozkvětu nabyl Sobotín a jeho blízké okolí za Kleinů a největšího hospodářského rozmachu místních železáren, které zde zaměstnávaly více než 2000 dělníků a jiných zaměstnanců. Na přelomu 19. a 20. století nastal úpadek železáren a pokračoval do dvacátých let 20. století, kdy došlo k zastavení výroby.¹⁰

Místní politickou scénu ovládali němečtí křesťanští sociálové, ale v roce 1935 zcela převládla Henleinova Sudetoněmecká strana.¹¹

⁷ Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Ostrava 1974, sv. 4., s. 118-119.

⁸ Melzer, M. - Schulz, J.: Sobotín. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 429.

⁹ Hosák, L.: Šumperský okres. In: Z minulosti Olomouckého kraje. Olomouc 1956, sv. 1., s. 83.

¹⁰ Melzer, M. - Schulz, J.: Sobotín. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 430-431.

¹¹ Tamtéž, s. 431.

1.1.2. Správní vývoj Sobotína do roku 1850

Původně vízberské panství bylo součástí velkolesinského dominia. Vízberk měli ve svém vlastnictví pánové ze Žerotína, kteří dané panství drželi do roku 1507 jako zastavené léno a posléze již jako nedílnou část dědičného majetku.¹²

Teprve od roku 1608 je vízberské území správně vyčleněno z velkolesinského panství. Takto od tohoto dominia byly odtrženy jednotlivé obce. Jedná se o dnešní Petrov nad Desnou, Rejhotice, Maršíkov a Bukovice. Právě tyto vesnice tvořily základ samostatného panství Vízberk. To bylo pojmenováno podle vznikající osady stejného názvu, která se v současné době jmenuje Loučná nad Desnou. Vízberské panství se v průběhu času začalo zvětšovat. Rozrostlo se o další obce a to konkrétně o vesnice Klepáčov, Pekařov, Rudoltice, Sobotín a Vernířovice. Tyto jmenované vesnice se staly majetkem Přemka II. ze Žerotína a Jana Jetřicha ze Žerotína. Právě za jejich vlády došlo k výstavbě renesančního zámku.¹³

Po bitvě na Bílé Hoře došlo ke konfiskaci vízberského panství, neboť jeho majitelé se zúčastnili stavovského povstání. Nicméně nový majitel nebyl schopen zaplatit požadovanou částku v rámci prodeje zabaveného zboží. V důsledku toho Vízberk zůstal ve vlastnictví pánů ze Žerotína nadále.¹⁴

V roce 1700 získal panství Jan Jáchym ze Žerotína, kterému byl v roce 1712 udělen titul říšského hraběte. Po jeho smrti v roce 1716 Vízberk zdědil jeho jediný syn Jan Ludvík ze Žerotína. Ten získal povolení pro svou osobu i své potomky užívat titul hraběte a současně titul svobodných pánů z Lilgenau, s tím že mohl spojit svůj původní erb s erbem již zmíněných pánů z Lilgenau.¹⁵

V průběhu 18. století ještě za vlády pánů ze Žerotína bylo vízberské panství spravováno panským inspektorem, jenž měl na starost vrchní správu daného velkostatku. Pánové ze Žerotína, tedy velkolesinská větev tohoto rodu, usilovali o centralizovanou správu všech svých držav prostřednictvím panských úředníků.¹⁶

¹² Březina, J.: Alodiální panství vízberské. In: Vlastivěda Moravská. Druhý místopis. Olomoucký kraj. Okres Šumperský, Staroměstský a Vízberský. Brno 1932, s. 199.

¹³ Balatková, J.-Kallerová, M.-Haubert, J.: Velkostatek Vízberk (1708) 1770-1945, inventář. Inventář Zemského archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice 1986, č. listu JAF 1602, č. pomůcky 1054, s. 3.

¹⁴ Tamtéž, s. 3.

¹⁵ Březina, J.: Alodiální panství vízberské. In: Vlastivěda Moravská. Druhý místopis. Olomoucký kraj. Okres Šumperský, Staroměstský a Vízberský. Brno 1932, s. 201.

¹⁶ Balatková, J.-Kallerová, M.-Haubert, J.: Velkostatek Vízberk (1708) 1770-1945, inventář. Inventář Zemského archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice 1986, č. listu JAF 1602, č. pomůcky 1054, s. 4.

V rámci zavádění této správy daných majetků se Velké Losiny staly centrem coby sídelní místo velkolosinských Žerotínů. Pod panským inspektorem se nacházela celá řada panských úřadů, které byly součástí spravovaného dominia. Jedná se zejména o úřady důchodní, obroční, dobytčí a pivní. Na území vízberského panství se ještě nacházel hamerní úřad spravující místní doly.¹⁷

V roce 1761 došlo ke zrušení centralizované správy nad panstvím Vízmbek, neboť se mělo zcela osamostatnit, protože se uvažovalo o jeho prodeji. V této době finanční situace velkolosinských pánů ze Žerotína nebyla moc dobrá. Kvůli dluhům byl velkostatek zabaven na základě zemského práva a posléze prodán do vlastnictví cisterciáckému velehradskému klášteru.¹⁸

Po zrušení kláštera v průběhu josefínských reforem stal se Vízmbek součástí náboženského fondu ve správě státních statků. Státní správa na tomto území nechala založit řadu nových obcí. Vznikly tak obce Kociánov, Nový Maršíkov, Nové Rudoltice, Svobodín, Štětínov, Švagrov, Terezín a samotná osada Vízmbek v letech 1784-1791. Posledním činem státní správy v rámci vízberského dominia byl jeho prodej uskutečněný v roce 1833.¹⁹

Na základě tohoto prodeje se stal novým majitelem panství hrabě Mitrovský. Za jeho vlády došlo ke zřízení direktoriálního a hospodářského úřadu. Tyto jmenované úřady vznikly ještě v roce 1833. V průběhu roku 1838 nechal hrabě Mitrovský založit hamerní ředitelství se sídlem v Sobotíně a lesní úřad v obci Vernířovice.²⁰

Po smrti hraběte Vízmbek získali bratři Kleinové v roce 1844. Ti už v této době byli známými podnikateli skrze silniční a železniční stavby. Za Kleinů správní struktura panství zůstala stejná až do zrušení původní patrimoniální správy, kdy se území bývalého panství stává základem vznikajícího soudního okresu Vízmbek. Se zrušením dané správy direktoriální úřad vedl administraci statků.²¹

¹⁷ Balatková, J.-Kallerová, M.-Haubert, J.: Velkostatek Vízmbek (1708) 1770-1945, inventář. Inventář Zemského archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice 1986, č. listu JAF 1602, č. pomůcky 1054, s. 4.

¹⁸ Tamtéž, s. 5.

¹⁹ Tamtéž, s. 5.

²⁰ Tamtéž, s. 5-7.

²¹ Tamtéž, s. 5-7.

1.1.3. Správní vývoj Sobotína v letech 1850-1938

Jak již bylo výše zmíněno Sobotín byl součástí politického okresu Šumperk a soudního okresu Vízemberk, přičemž toto správní členění vešlo v platnost 1. ledna 1850 na základě správních reforem habsburské monarchie. Právě politický okres se stal základním správním celkem nové vznikající správy. Zcela zvlášť stála soudní správa, jež byla oddělena od politické správy. Soudní okresy zahájily svou působnost v červenci roku 1850.²²

Na území současného Šumperska se původně nacházela tři okresní hejtmanství se sídly v Šumperku, Zábřehu a Jeseníku. Obvod tehdejšího šumperského okresu tvořily soudní okresy Šumperk, Staré Město a Vízemberk, tedy současná Loučná nad Desnou. V roce 1855 byly zřízeny nové smíšené okresní úřady a krajské úřady, které nahradily původní hejtmanství a krajské vlády. Základem těchto smíšených úřadů v rámci územního působení se staly jednotlivé soudní okresy podle správního členění z roku 1849. Smíšené úřady vykonávaly politickou, soudní a finanční správu. Po roce 1868 došlo k další změně, kdy byl vytvořen správní systém o třech instancích, který právě zrušil působnost přechodných smíšených úřadů, s tím že byla opět obnovena okresní hejtmanství.²³

Po rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918 vznikla Československá republika, která převzala celý správní systém z bývalé monarchie. Přesto docházelo ke správním změnám, jejichž výsledkem byl mimo jiné vznik místních, okresních a zemských národních výborů. Tak vznikl i okresní národní výbor na Šumpersku, jenž měl prozatímní sídlo v Bludově. Ovšem činnost těchto přechodných národních výborů skončila nařízením vlády dne 4. 12. 1918. Výjimku tvořily menšinové oblasti. Součástí těchto oblastí bylo i Šumpersko. Právě na tomto specifickém území národní výbory působily až do roku 1920.²⁴

Současně po vzniku Československa byla snaha provést změny i v samosprávě obcí, které vyvrcholily vydáním zákona v únoru 1919, který jasně definoval činnosti a pravomoci obecního zastupitelstva, obecní rady, starosty a jednotlivých obecních komisí. Podle tohoto zákona nejdůležitějším obecním orgánem byla obecní rada.²⁵

²² Melzer, M. - Schulz, J.: Správní a územní vývoj. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 93.

²³ Tamtéž, s. 93.

²⁴ Tamtéž, s. 94.

²⁵ Tamtéž, s. 94-95.

Po zániku národních výborů okresní správu převzaly nově vznikající úřady politické okresní správy v čele s okresními hejtmany. Vyšší správní celky, tedy místodržitelství, byly přejmenovány na úřady politické zemské správy, s tím že v čele těchto úřadů byli prezidentí.²⁶

Další změny přinesl zákon z 1. 12. 1928, kdy dochází k zavedení okresních úřadů coby první správní instance v rámci politické správy a v následné, tedy druhé instanci, úřady zemské povahy. V čele zemského úřadu byl zemský prezident. Pro Moravu a Slezsko byl zřízen Zemský úřad v Brně. Po jeho vzniku dochází k vytvoření zemského správní celku označovaného jako země Moravskoslezská. Tím byla zrušena ve Slezsku vlastní zemská vláda.²⁷

Po roce 1938 byl na základě mnichovské dohody politický okres Šumperk, včetně okresů Zábřeh a Jeseník, vydán Říši a stal se součástí Sudetské župy. Tato župa byla rozdělena do tří správních vládních obvodů. Dané obvody řídili vládní prezidentí. Původní okresní úřady zcela zanikly a byly plně nahrazeny Landráty, tedy úřady zemských radů. Politické okresy také zanikly a místo nich vznikly venkovské okresy. Takto byl vytvořen venkovský okres Šumperk, jenž byl začleněn do vládního obvodu, jehož centrem se stala Opava. Současně se vznikem župy bylo vydáno nařízení, které rozšířilo působnost obecního zřízení z Německa. Tímto novým zřízením se měly řídit všechny obce nacházející se na území Sudetské župy a to od 20. 11. 1938. Takto byl zcela odstraněn původní systém samosprávy a volitelnosti. Místo voleb docházelo ke jmenování. Jmenovat starostu obce mohl jedině pověřenec NSDAP, jímž byl okresní vedoucí NSDAP. Prostřednictvím tohoto jmenování byl prosazován vůdcovský princip, který umožnil jmenovanému starostovi držet veškerou moc v obci a takto danou obec po správní stránce zcela řídit.²⁸

²⁶ Tamtéž, s. 94.

²⁷ Tamtéž, s. 94.

²⁸ Tamtéž, s. 94-95.

1.2. Štěpánov

1.2.1. Základní údaje o obci Štěpánov

Štěpánov patřil pod politický a soudní okres Šternberk. Obec se nacházela v jihozápadní části daného okresu na pravém břehu řeky Oskavy. Tato obec byla v němčině označována jako Stefanau a v češtině jako Dolní Štěpánov. Kvůli snadnému odlišení od Štěpánova ležícího na území dnešního Boskovicka. Jedná se o velkou českou obec, kde byla také silná německá menšina. Přesto se Štěpánov stal střediskem českých obcí na území převážně německého okresu Šternberk. Ves patří mezi zemědělsky vyspělé obce ve svém regionu. Průmyslovou výrobu tu zastupovaly místní železárny, které postupem času upadaly.²⁹

²⁹ Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Ostrava 1972, sv. 3., s. 268-269.

1.2.2. Správní vývoj Štěpánova do roku 1848

Štěpánov byl součástí hradiského panství v majetku kláštera Hradisko, v kterém působil premonstrátský řád až do vlády Josefa II. Opat kláštera vykonával vrchnostenský úřad. Tento úřad na vsi zastupoval rychtář, jenž na území obce vykonával soudní pravomoc. Současně musel hájit zájmy vrchnostenského úřadu. Zástupcem rychtáře byl pudmistr, který se měl na starost hospodářský chod Štěpánova. Taky se staral o udržování cest a mostů. Měl pravomoc vybírat daně, jenž byly odváděny dál ve prospěch majitelů panství. Rychtář a pudmistr měli k dispozici dva konšely.³⁰

Obec byla majetkem kláštera Hradisko až do roku 1782, kdy za vlády císaře Josefa II. došlo ke zrušení daného kláštera. Panství se stalo součástí náboženského fondu. V roce 1826 získal hradiské panství hrabě Filip de Saint Genois.³¹

Roku 1827 slibovalo 20 vsí, včetně Štěpánova novému držiteli hradiského dominia poddanství „na věčné časy“, ovšem v té době nikdo nevěděl, že tento slib bude platit jen do roku 1848, kdy došlo ke zrušení patrimoniální správy, včetně poddanství, přičemž panství se stalo velkostatkem v majetku hraběte jako hospodářský celek.³²

³⁰ Kanyza, J.: 700 let Štěpánova. Štěpánov 1973, s. 13.

³¹ Tamtéž, s. 15.

³² Tamtéž, s. 22.

1.2.3. Správní vývoj Štěpánova v letech 1849-1938

Šternberský okres sousedil s politickými okresy Šumperk, Rýmařov, Moravský Beroun, Olomouc, Litovel a Zábřeh. V roce 1849 bylo území šternberského okresu správně začleněno do Olomouckého kraje, s tím že vzniklo okresní hejtmanství pro soudní okresy Šternberk, Dvorce, Rýmařov, kde se v letech 1855-1868 nacházela sídla smíšených okresních úřadů.³³

Po roce 1868 se ve Šternberku objevuje obnovené hejtmanství, které bylo nově podřízeno brněnskému místodržitelství. Na území šternberského politického okresu se v roce 1880 nacházelo celkem 76 obcí. Velké změny nastaly v roce 1909, kdy soudní okres Dvorce a s ním i Libavá byly připojeny k nově vytvořenému okresnímu hejtmanství se sídlem v Moravském Berouně a od hejtmanství v Litovli byl k politickému okresu Šternberk připojen soudní okres Uničov, bez obcí Pňovice a Střelice, které náležely litovelskému hejtmanství. Rokem 1924 došlo k malým změnám okresních hranic. Na území katastru obcí Laš'any, Štarnov a Bělkovice byly upraveny hranice šternberského okresu se sousedním politickým okresem Olomouc. Další změny byly zaznamenány v katastrech vesnic Želechovice, Pňovice, Benkov a Střelice, kde došlo k úpravám hranic s litovelským politickým okresem. V roce 1937 byl ve Šternberku zřízen státní policejní úřad.³⁴

Další velké změny přinesl říjen roku 1938, kdy byla většina obcí politického okresu Šternberk okupována Německem. Většina těchto obcí, včetně města Šternberk, se stala součástí sudetoněmecké župy. Ve Šternberku byl zřízen Landrát, jenž nahradil původní okresní hejtmanství. Tento nový úřad německé správy byl zcela podřízen vládnímu prezidentovi v Opavě.³⁵

K župě byly přiřčeny obce Pohořany a Véska z území politického okresu Olomouc-venkov a z politického okresu Litovel malá osada Nové Zámky. Naopak ze zaniklého politického okresu Šternberk byly k politickému okresu Olomouc-venkov připojeny převážně české obce Bohuňovice, Hnojice, Krnov, Laš'any, Liboš, Moravská Hůzová, Strukov, Štarnov, Štěpánov a Žerotín. V krátké době nato byly ve městech Šternberk a Uničov zřízeny německé úřední soudy a vyšetřující pobočky gestapa.³⁶

³³ Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Ostrava 1972, sv. 3., s. 221.

³⁴ Tamtéž, s. 221-222.

³⁵ Tamtéž, s. 221.

³⁶ Tamtéž, s. 221-222.

2. Historie železáren a Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železných hutí, a. s.

Sobotín

2.1. Železářny před příchodem Kleinů

2.1.1. Počátky železáren v Sobotíně

Na území moravské a slezské části současného šumperského okresu byla v průběhu 14. století zprvu soustředována pozornost na těžbu zlata a jiných drahých kovů, ale pro jejich nedostatek dochází k postupnému přeorientování se na těžbu železných rud. Právě výskyt železné rudy, voda a hojnost dřeva na tomto území tvořily základ pro železářskou hutní výrobu. S touto novou těžbou se zvyšuje zájem o železářství a jeho rozvoj. Dochází k výstavbě šachtových pecí, zavádějí se dmýchadla poháněná vodou a pro zpracování železné hroudy byly budovány hamry³⁷. Na území Šumperska byly ve 14. století v provozu hutě a hamry v povodí Desné a Merty, a to na Sobotínsku, v Rudolticích a Rejhoticích. Už v době 16. století patřilo Sobotínsko k nejvýznamnějším železářským lokalitám, na jeho území, podle zápisu v zemských deskách se nacházely železné hamry ve vlastnictví Karla a Jiřího z Vlašimi.³⁸

Po třicetileté válce za vlády pánů ze Žerotína dochází k modernizaci železářských hutí. Právě Žerotínové nechali vybudovat nové hamry v Sobotíně a v Rejhoticích. Současně byla obnovena těžba železných rud v okolí obcí Vernířovic a Rudoltic. V Loučné³⁹ byl také zřízen hamerní úřad a v roce 1687 byly vydány úřední instrukce. Již zmíněná modernizace železářských hutí byla provedena na základě získaných zkušeností Johanna Georga Krauta, kterého Žerotínové vyslali studovat výrobu železa v Korutanech. V rámci modernizací byla vybudována vysoká pec v Rejhoticích.⁴⁰

Sobotínská huť se stala v 18. století zadluženým feudálním podnikem, jenž byl i s celým panstvím prodán velehradskému opatovi. Po zrušení kláštera v roce 1782 se loučenské dominium dostává do správy náboženského fondu s ředitelstvím státních statků v Brně. V roce 1811 celé panství i s hutěmi dostal v rámci pronájmu Andreas Eisenbach z Podgorce v Haliči. Ten sobotínskou huť přizpůsobil zbrojní výrobě. Tak v Sobotíně vznikla zbrojovka pro rakouskou armádu v době napoleonských válek.⁴¹

³⁷ Malý železářský podnik s kujnou pecí na výrobu surového železa a kovárnou s padacím buharem poháněným vodním kolem.

³⁸ Melzer, M. - Schulz, J.: Hornictví a hutnictví. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 121-123.

³⁹ Dříve Wisenberg.

⁴⁰ Melzer, M. - Schulz, J.: Hornictví a hutnictví. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 123-124.

⁴¹ Tamtéž, s. 124.

Po válkách byla zbrojovka přebudována na drátovnu. Eisenbach měl panství pronajaté do roku 1832, kdy byl uskutečněn prodej panství komisí státních statků. Novým majitelem prodaného majetku se v roce 1833 stal hrabě Mitrovský.⁴²

⁴² Tamtéž, s. 124.

2.1.2. Eisenbachova zbrojovka v Sobotíně

Po zrušení velehradského cisterciáckého kláštera v roce 1782 bylo panství Vízmberek coby bývalý majetek daného kláštera dáno do správy vznikajícího náboženského fondu⁴³ a zcela podřízeno ředitelství státních statků se sídlem v Brně. Nový majitel panství, tedy státní správa, zrušila 8. září 1786 robotu, jež byla nahrazována odváděním stálého platu. Ve stejném roce došlo k založení osady Štětínov⁴⁴, kde bydleli zaměstnanci sobotínských hamrů.⁴⁵

V průběhu roku 1789 byl státní správou jmenován správcem hamrů v Sobotíně Franz Czizek, jenž měl dohlížet na chod hamrů do té doby, než budou úspěšně někomu pronajaty. Za jeho působení se provoz hamrů a hutí zlepšil. Dochází k přestavění pražící pece u Rudoltic a současně byla navýšena těžba železné rudy v nedalekých dolech u obce Vernířovice. Ve stejné době fungovaly nové vysoké pece v Sobotíně a v Rejhoticích. Při těchto pecích byla k dispozici kujná výheň, pila a také sklad potřebného dřeva. To bylo dováženo povozy a plavením po okolních tocích, tedy po Desné a Mertě.⁴⁶

Roku 1790 došlo k prodeji již nepoužívané vysoké pece v horních Rejhoticích, kterou koupil Anton Berger od státní správy Vízmberského panství. Nový majitel vysoké pece zde postavil drátovnu, kde se vyráběl drát protahováním kujného železa hutnickými kleštěmi skrze kovové desky mající otvory. Z takto vyrobených železných tyčí se posléze kovaly pruty pro konečnou výrobu hřebíkářského zboží.⁴⁷

Na území Vízmberského dominia byl ještě jeden podnik ve vlastnictví Kaspara Johanna Grimma, který koupil v roce 1776 od velehradského kláštera starý nepoužívaný hamr v Sobotíně. I tento podnik byl drátovnou. V majetku státní správy v této době byla jen vysoká pec s hamry v Sobotíně a hamr s kujnou pecí v Petrovicích⁴⁸. Tento státní majetek roku 1811 v rámci pronájmu obržel Andreas Eisenbach z Podgórcce v Haliči. Nový nájemce využil státního majetku v Sobotíně zejména pro výrobu zbraní. Především šlo o pušky předovky. Zbraně prodával rakouskému vojsku.⁴⁹

⁴³ Náboženský fond vznikl pro financování nově vzniklých farností na území Moravy.

⁴⁴ Osada nesla původně název Stettenhof podle inspektora státních statků Joachima von Stettenhofen.

⁴⁵ Hošek, S.: Eisenbachova zbrojovka v Sobotíně. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2007, č. 4., s. 14.

⁴⁶ Tamtéž, s. 14-15.

⁴⁷ Tamtéž, s. 15.

⁴⁸ V současné době se jedná o obec nesoucí název Petrov nad Desnou.

⁴⁹ Tamtéž, s. 15.

Eisenbach původně sloužil jako zámečnický mistr u vojenského skladu v Podgórce a 6. dubna 1811 mu bylo dovoleno dvorní radou na jeho žádost se přestěhovat na území panství Vízemberk, kde chtěl vybudovat továrnu na kovové zboží.⁵⁰

Současně Eisenbach obdržel povolení dvorního presidia postavit prostory potřebné pro provoz, které měly být přičleněny k hamrům v Sobotíně. Mimo to získal pozemky, kde měl postavit továrnu. Daná povolení nabyla platnosti na základě výnosu ze dne 17. května 1811.⁵¹

Tento zmíněný výnos Eisenbachovi také zajišťoval finance potřebné pro jeho stavební a podnikovou činnost. Finanční prostředky poskytovala dvorní banka. Posléze Andreas Eisenbach získal od dvorního prezidia svolení o převedení privilegia vyrábět kovové zboží jemu dříve udělené, tedy v roce 1806 pro továrnu v Podgórce pro jeho novou provozní činnost v Sobotíně.⁵²

V listopadu roku 1811 byla uskutečněna na vízberském zámku porada, kde nájemce hamrů zástupcům státní správy oznámil svůj podnikatelský záměr. Jeho továrna měla být tvořena z hutí pro výrobu oceli, drátovny, kujných výhní, příruční dílny, brusírny a leštírny kovů. Eisenbach také chtěl po státní správě Vízberského panství vlastní byt a 2 hektary půdy. Všechny dané požadavky byly splněny dekretem dvorní komory dne 8. dubna 1813 za sjednanou cenu. Začátkem roku 1815 došlo k uzavření smlouvy mezi státní správou a Eisenbachem, s tím že bez povolení nesměl Eisenbach svůj podnik rozšiřovat. Od podepsané smlouvy začala zbrojovka vyrábět své výrobky. O rok později, tedy v roce 1816, došlo k výstavbě další nové vysoké pece, přádelny a bělidla plátna. Předpokládá se, že bylo ročně vyrobeno až 1200 pušek, včetně dalšího materiálu v podobě šavlí a bodáků. V roce 1819 zbrojovka vyhořela.⁵³

Proto Andreas Eisenbach nechal postavit nový železářský podnik, kde byla zřízena drátovna, kující výheň a tavící pec, nebo-li žihárnu pro výrobu železného, měděného, stříbrného a zlatého drátu. Tím se stal konkurentem obou soukromých podniků patřících dědicům po Antonu Bergerovi a Kasparu Johannu Grimmovi. Současně se Eisenbach rozhodl rozšířit svou výrobu.⁵⁴

⁵⁰ Tamtéž, s. 15-16.

⁵¹ Tamtéž, s. 16.

⁵² Tamtéž, s. 16.

⁵³ Tamtéž, s. 16-17.

⁵⁴ Tamtéž, s. 17.

Což také udělal, ale bez svolení státní správy, která na Eisenbacha podala stížnost u dvorských úřadů. Dokonce i oba konkurenční podniky požadovaly u pobočky horního soudu okamžité pozastavení výroby Eisenbachovy nové továrny. Eisenbach se proti těmto stížnostem a požadavkům konkurence odvolal ke krajskému úřadu v Olomouci, jenž jej odkázal k zemskému úřadu, který zamítl požadavky konkurence. Stížnost státní správy byla vyřešena dvorním dekretem z 23. dubna 1831, který udělil dodatečně Eisenbachovi provozovat rozšířenou výrobu podniku. Ten také nesl název „Ocelárna a továrna na kovové zboží Andrease Eisenbacha“. Takto rozšířený podnik byl tvořen zejména z ocelářské hutě, rafinerie, brusírny, leštírny kovů, zámečnické dílny, slévárny, hřebíkárny a mědikovecké dílny. Eisenbachova továrna nadále vyráběla hlavně zbraně a jinou vojenskou výstroj.⁵⁵

Andreas Eisenbach zemřel 11. ledna 1834 v Sobotíně a byl pohřben v sobotínském kostele sv. Vavřince. Eisenbachův syn Kaspar Eisenbach zastavil výrobu a dne 31. března 1834 budovy podniku včetně pozemků prodal hraběti Mitrovskému. Právě tento hrabě se také stal novým majitelem panství Vízmberek, a to od roku 1833, když panství koupil od státní správy.⁵⁶

Současně hrabě začal odkupovat jednotlivé železářské podniky. Tak získal Grimmovu drátovnu v Sobotíně a od Franze Bergera drátovnu v Rejhoticích a to v roce 1836. Ještě předtím hrabě Mitrovský zakoupil v Rejhoticích starou pilu a tu nechal přebudovat na železárnou. Tímto počínáním se samotný hrabě stal majitelem všech železárenských podniků na území Vízmberského panství. Nový majitel panství si nechal postavit budovu zámku na místě bývalé Eisenbachovy továrny na kovové zboží. Ve stejné době v obci Sobotín vzniká ředitelství železárenských podniků. Za hraběte Mitrovského došlo ke zvýšení výroby železa.⁵⁷

⁵⁵ Tamtéž, s. 17-18.

⁵⁶ Tamtéž, s. 18.

⁵⁷ Tamtéž, s. 18.

2.1.3. Vývoj železáren v Sobotíně za vlády hraběte Mitrovského

V roce 1833 se nejvyšší kancléř a hrabě Anton Friedrich Mitrovský stal novým majitelem panství a o rok později, tedy v roce 1834, došlo ke zboření Eisenbachovy továrny, přičemž na jejím původním místě si hrabě nechal postavit zámek v klasicistním slohu.⁵⁸

Hrabě Mitrovský hodlal podnikat v železářství a výrobě železa. Proto nechal zmodernizovat a přebudovat sobotínské a okolní železářské podniky v moderní železářny podle anglického vzoru. V průběhu následujících pěti let byla postavena nová vysoká pec a válcovna kolejnic v Sobotíně. V Petrově nad Desnou byla vybudována strojírna a v obci v Rejhoticích vznikla další železářna s válcovnou. Současně byla nabídnuta práce zahraničním dělníkům z Anglie, Francie a Belgie. Někteří z těchto dělníků se v Sobotíně usídlili natrvalo.⁵⁹

Všechny modernizační práce železáren probíhaly pod dozorem významného odborníka, kterého si Mitrovský přizval na pomoc. Jedná se o profesora z vídeňské polytechniky, železářského odborníka a báňského geologa Franze Laurenze Riepla z Grazu, jenž se stal poradcem hraběte. Právě podle něj byla také zmodernizována a obnovena těžba železné rudy v hlubinných dolech ve Vernířovicích. Na základě doporučení profesora Riepla se sobotínské železářny hlavně zabývaly výrobou železničního svršku, neboť patřil mezi přední poradce v monarchii zabývajících se výstavbou prvních železničních drah, na kterých se také podíleli bratři Kleinové.⁶⁰

Za hraběte Mitrovského a profesora Riepla byla výroba postupně rozšiřována a v roce 1841 dosáhly sobotínské železářny téměř pětinasobného nárůstu produkce oproti roku 1831. Právě výroba v tomto roce byla schopna vyrobit pouhých 5 392 centnýřů⁶¹ surového a 228 centnýřů litého železa, s tím že o deset let později bylo vyrobeno 19 423 centnýřů surového železa a 9 144 centnýřů litého železa.⁶²

Po smrti hraběte Mitrovského v roce 1843 sám Riepel probudil zájem bratří Kleinů o sobotínské železářny, které koupili, včetně loučenského panství, v roce 1844.⁶³

⁵⁸ Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8., s. 27.

⁵⁹ Spurný, F.: Sobotínské železářny. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 105.

⁶⁰ Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8., s. 28.

⁶¹ 1 centnýř se rovnal 56 Kg.

⁶² Spurný, F.: Sobotínské železářny. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 105.

⁶³ Melzer, M. - Schulz, J.: Hornictví a hutnictví. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 124.

2.2. Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín a její právní předchůdce

2.2.1. Hospodářský růst železáren ve vlastnictví Kleinů

V roce 1844 se bratři Kleinové stali dalšími majiteli moderních sobotínských a rejhotických železáren, včetně vízberského panství na základě rady již výše zmíněného významného profesora Riepela.⁶⁴

V důsledku rostoucí spotřeby železa byla ve stejném roce zahájena výstavba nových železáren ve Štěpánově u Olomouce při vznikající železniční trati z Olomouce do Prahy. Tato trať umožňovala dovážet dostatek ostravského uhlí a koksu. Objekty štěpánovských železáren zahájily svůj provoz již v roce 1849.⁶⁵

Současně co byly budovány železářny ve Štěpánově a co vznikala daná železniční trať, tak Kleinové koupili rudné doly v Chabičově a Krákořicích nedaleko Šternberka, kde se uvažovalo o výstavbě nových železáren ve Šternberku. Jenže proti tomu se výrazně postavily místní tkalcovské dílny, jejichž majitelé se obávali o úbytek vlastních zaměstnanců, kteří by mohli dát přednost železářnám před špatně placenou prací v tkalcovských dílnách. Nakonec se Kleinové rozhodli pro výstavbu železáren ve Štěpánově kvůli prodeji usedlostí a okolních pozemků o výměře 46 hektarů půdy. Zde pak byly postaveny první objekty štěpánovských železáren. Konkrétně se jednalo o dvě roštové svářecí pece a válcovnu kolejnic.⁶⁶

Po roce 1849 se Kleinové rozhodli spojit všechny své železářské podniky v jeden podnik, který v téhle podobě byl tvořen ze sobotínských, štěpánovských a rejhotických železárenských objektů, včetně mechanické továrny v Petrovicích. Takto vzniklý podnik Kleinů vyráběl věci potřebné pro železnici, ale po zakoupení důlních polí na Ostravsku byla část výroby přeorientována na produkci těžebního zařízení potřebného pro těžbu v ostravských dolech.⁶⁷

⁶⁴ Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8., s. 28.

⁶⁵ Melzer, M. - Schulz, J.: Hornictví a hutnictví. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 125.

⁶⁶ O hanáckých hutnicích. In: Rok na Hané. Kalendář Hanáckých novin pro zábavu i poučení v roce 1992. Olomouc 1991, s. 58.

⁶⁷ Melzer, M. - Schulz, J.: Hornictví a hutnictví. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 125.

Se spojením daných podniků v jeden celek a jeho rozšířením o nové těžební lokality vznikl podnik v majetku Kleinů zaměstnávající přes tisíc zaměstnanců pracujících v hutích a dolech. Také došlo ke zvýšení celkové výroby. Jako příklad za celou produkci lze jmenovat Leopoldovu huť v Sobotíně, kde bylo roku 1855 vyrobeno kolem 60 000 centnýřů kolejnic a jiných železných výrobků.⁶⁸

Spojené Sobotínsko-štěpánovské železářny v 50. letech 19. století představovaly jednu z významných železárenských společností na území rakouské monarchie. V šedesátých letech se železářny pod vedením ředitele Aloise Scholze staly finančním centrem rakouského železářského průmyslu. V roce 1865 se spojený železárenský podnik stal rodinnou společností Kleinů⁶⁹, jejímž podílníkem byl také daný ředitel. Zejména druhá polovina šedesátých let 19. století bylo obdobím hospodářského vrcholu železáren v rámci svého historického vývoje. V této době poměrně chudé těžební lokality železné rudy na Sobotínsku již nestačily, a proto se začala ruda dovážet ze vzdálenějšího okolí. Například nová těžba byla provozována na území Zábřežska. Konkrétně u obcí Květín a Slavoňov.⁷⁰

Centrem Sobotínsko-štěpánovského podniku byly sobotínské železářny, které vznikly spojením leopoldské a terezínské hutě, jež se nacházely v Sobotíně s mechanickou továrnou v Petrovicích. Přesto jádrem sobotínských železáren byla leopoldská huť, jež stála nedaleko silnice vedoucí do Vernířovic. Tato huť byla složena z vysoké pece, slévárny, válcovny, strojní kovárny, cídírny, formovny, modelárny a z dalších provozoven. Ovšem základním zařízením hutě byla vysoká pec. Tu tvořila kuželovitá železná šachta nazývaná kychta. Šachta byla opatřena na své vnitřní straně žárovzdornou vyzdívkou, jež byla obehnána čtyřbokou cihlovou stavbou. Ústí šachty bylo uzavřeno sazebnou, skrze kterou procházel komín. Nedaleko vysoké pece se nacházela slévárna. V ní se odlévaly železné ingoty. Z takto upraveného železa se ve válcovně vyráběly kolejnice, různé desky a tyče. Dále tu byla strojní kovárna navazující na předešlou výrobu. Kovárna byla vybavena výhni a parními buchary, které z ingotů kovaly strojní součástky. Páru pro chod bucharů dodávala sousední kotelná.⁷¹

⁶⁸ Spurný, F.: Sobotínské železářny. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 105.

⁶⁹ Pod názvem „Sobotínsko-štěpánovské horní a hutní těžířstvo“.
Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8.

⁷⁰ Melzer, M. - Schulz, J.: Hornictví a hutnictví. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 125.

⁷¹ Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8., s. 29.

Součástí hutě byla i formovna, kde byly připravovány pískové formy, do kterých modelárna vyráběla dřevěné modely. Místní cídírna čistila a upravovala podle daných potřeb odlitky.⁷²

V mechanické továrně v Petrovicích bylo možné najít hutní zámečnickou dílnu a obrobnu, tedy prostory, kde byly umístěny jednotlivé obráběcí stroje poháněné řemenovými převody navazující na převodové soukolí vodního kola na horní dopad vody. Továrna vyráběla různé strojní součástky jako byl například spojovací materiál, táhla, hřídele a různá ložiska. Ostatně zde byl také vyroben parní stroj, který posléze poháněl válcovnu v leopoldské huti. Hutní zámečnická dílna v továrně byla zaměřena na produkci telegrafních sloupů, výhybek, výkolejek a jiného materiálu.⁷³

⁷² Tamtéž, s. 29.

⁷³ Tamtéž, s. 29-30.

2.2.2. Alois Scholz a jeho působení v železárnách v 50. - 70. letech 19. století

Alois Scholz se narodil dne 9. 6. 1821 v Bielsku. Jeho otec Emanuel Josef Scholz byl těšínským komorním radou. V roce 1829 se Scholzovi přestěhovali do Vídně na Osoblažsku, kde otec malého Aloise získal do svého držení dědičnou rychtu. V letech 1831-1834 Scholz studoval na nízké reálce v Krnově, Opavě a Olomouci. V roce 1836 vstoupil do služeb komorního ředitelství statků vratislavského biskupství se sídlem na Jánském Vrchu nedaleko Javorníku. Právě zde Alois Scholz získal základní znalosti potřebné pro lesnické, horní a především pro hutní podnikání. Právě hutnictví jej natolik zaujalo, že se rychle rozhodl tomuto oboru věnovat zbytek svého života. Osobně studoval základy hornictví a hutnictví, přičemž několikrát v rámci svého soukromého studia navštívil řadu hutí nacházejících se na území Pruského Slezska. V roce 1839 získal post hutního kontrolora biskupských železáren v Železné nedaleko Vrba pod Pradědem.⁷⁴

Posléze si mladý Scholz vyžádal pro sebe dlouhodobou dovolenou od svého zaměstnavatele, tedy od vratislavského biskupství, protože odešel na studia na horní akademii v Bánské Štiavnici⁷⁵. Právě zde se Scholzem studovala řada pozdějších známých odborníků železářského průmyslu. Jako příklad lze uvést Konstantina Zeyphyreska, jenž se později stal spolupracovníkem Aloise Scholze v Sobotíně, nebo Ignáce Vondráčka, který posléze působil jako horní ředitel v Ostravě. Po absolvování dané akademie Scholz v roce 1844 vyjel na studijní cestu, při které navštívil významné železárny na území Rakouska, Uherska a Pruského Slezska.⁷⁶

Ve stejné době bratři Kleinové zakoupili panství Vízemberk, včetně sobotínských a rejhotických železáren na základě rady profesora Riepla, který pomáhal Kleinům místní železárenský podnik modernizovat. Ovšem k tomu chtěl mít po ruce mladého a zkušeného odborníka. Proto se profesor Riepl, jenž sám studoval na akademii v Bánské Štiavnici, obrátil na odborníky z této instituce, kteří mu doporučili jako jednoho z nejschopnějších absolventů právě Aloise Scholze. Dne 18. září 1844 se Scholz stal asistentem profesora a hutním písařem kleinovských železáren na místo původního písaře, kterého Riepl nechal na základě svého příkazu vyhodit za zpronevěru.⁷⁷

⁷⁴ Spurný, F.: Příspěvek k dějinám sobotínských železáren v 50.-70. letech 19. století. In: Rozpravy národního technického muzea v Praze. Z dějin hutnictví. Praha 1980, sv. 7., s. 81.

⁷⁵ Jediné místo na území habsburské monarchie, kde bylo možné studovat hornictví a hutnictví.

⁷⁶ Tamtéž, s. 82.

⁷⁷ Tamtéž, s. 82.

O rok později získal post hutního mistra v Rejhoticích a za souhlasu vedení podniku podnikl v letech 1846-1847 zahraniční cestu po velkých železárnách v Rakousku, Německu, Belgii, Anglii a ve Francii, kde se seznamoval s nejnovějšími výrobními postupy uplatňovanými v železárenském průmyslu, které později po této cestě začal v rámci modernizací podniku v majetku Kleinů zavádět.⁷⁸

V roce 1849 Alois Scholz zahájil reorganizaci jako správce sobotínských hutí. Roku 1852 byl povýšen a stal se horním a hutním ředitelem v Sobotíně. Ze Sobotína v rámci svého postu začal spravovat i ostatní železářny, které vlastnili Kleinové. Tedy dohlížel na hospodářské a výrobní činnosti sobotínských, rejhotických a štěpánovských železáren, včetně pronajatých hutí v Železné od roku 1852.⁷⁹

Nový ředitel neustále rozšiřoval výrobu. Zejména se podle rad profesora Riepla zaměřil na produkci železničního svršku. Tak se vyráběly kolejnice, pláty, patky a různé druhy hřebů a šroubů potřebných pro výstavbu železnic, které byly stavěny stavební firmou, jež byla také v majetku bratří Kleinů. Současně Scholz nechal zmodernizovat v letech 1852-1853 výrobu petrovické strojírny. Právě pro tu byly zakoupeny nejnovější anglické stroje, díky kterým bylo možné zahájit výrobu kompletního strojního zařízení. Ostatně sám ředitel prohlásil, že daná strojírna je schopna vyrobit každý druh strojů, krom lokomotiv. Takto byly například vyrobeny plynové roury, parní stroje, vodní čerpací stroje a parní kotle. Výrobky ze Sobotína a z dalších železárenských podniků v majetku Kleinů měly odbyt na území Moravy, Čech, Rakouska, Uher, Štýrska a částečně i na území Polska. V roce 1857 došlo ke zřízení hřebíkárny, jež se nacházela vedle strojírny.⁸⁰

Jen v roce 1853 v sobotínských železárnách bylo vyrobeno kolem 30 000 centnýřů surového železa, 10 000 centnýřů litého zboží, 10 000 centnýřů kolejnic a 5000 centnýřů železničních hřebů. Došlo až k ztrojnásobení celkové výroby kleinovských železáren. Ostatně za Scholze byla vytvořena rodinná společnost Kleinů ze spojených železárenských podniků. Sám ředitel byl také jejím podílníkem. Hospodářský vzestup tohoto podniku umožnil znovu otevřít dávno zrušené železářské hutě v Bedřichově nedaleko Rýmařova.⁸¹

⁷⁸ Tamtéž, s. 82.

⁷⁹ Tamtéž, s. 82.

⁸⁰ Tamtéž, s. 82-83.

⁸¹ Tamtéž, s. 83.

V této době se Scholz stává známým v podnikatelských kruzích, což mu umožňuje uzavřít sňatek s dcerou textilního továrníka Ignáce Seidla. Sám v roce 1855 s bratry Kleiny založil těžířstvo pro těžbu tuhy ve Starém Městě pod Sněžníkem. Hlavní štola místní těžby nesla také jeho jméno. Ve stejném roce se podílel na založení továrny zaměřené na výrobu železných konstrukcí se sídlem ve Vídni. Jednalo se o firmu R. Ph. Wagner. V roce 1862 se také podílel na postavení parního mlýna a dolování v Čejči. Rok 1864 je s Aloisem Scholzem spojován v rámci založení a vybudování papírny v Olšanech. V roce 1868 se zasloužil o výstavbu chropyňského cukrovaru.⁸²

Přestože se Scholz podílel na založení řady podniků a firem, stále se věnoval železářství. Proto lze jeho jméno spojovat se železárnami Nadrag v Banátu, Ruda v Chorvatsku a v Židowaru, nad kterými měl vrchní dozor. Také hájil zájmy bratrů Kleinů při založení Pražské železářské společnosti v roce 1857, která vlastnila doly a hutě na Kladensku. Ostatně, jak si jeho služeb vážili bratři Kleinové, lze vidět z toho, že sám Albert Klein věnoval Scholzovi podíly v hodnotě 20 000 zlatých.⁸³

Přítom ředitel Alois Scholz neustále nechával zlepšovat provoz kleinovských železáren. Proto v roce 1865 nechal poslat dva technické úředníky ze Sobotína do Anglie, kde měli prostudovat v místních železárnách patřících firmě Henry Bessemer a Comp. se sídlem v Sheffieldu tzv. Bessemerův proces, ale současně se ho zde měli i naučit pro pozdější aplikaci v sobotínských a štěpánovských železárnách. Dokonce do Sheffieldu bylo posláno 300 centnýřů surového severomoravského železa, kde mělo být podrobena besemerování, s cílem zjistit, zda by se vyplatilo postavit besemerovací huť v Sobotíně a ve Štěpánově.⁸⁴

Po válce v roce 1866 nastalo poslední období hospodářského rozmachu železáren, které je spojováno s ředitelem Scholzem. Právě v tomto období byl veškerý železniční materiál vyrobený v železárnách uplatněn při stavbě železničních drah. Jedná se o dráhu Franze Josefa a Rudolfovu dráhu, které byly postaveny v letech 1866-1867, ale také o jednotlivé tratě, jako jsou například trať Pisthi-Petroseny v Uhrách, dráha Ostravsko-frýdlantská, Moravská dráha Olomouc-Krnov a trať Zábřeh-Sobotín, jež byla pro sobotínské železářny důležitá. Všechny dráhy byly postaveny v letech 1869-1871.⁸⁵

⁸² Tamtéž, s. 83.

⁸³ Tamtéž, s. 84.

⁸⁴ Tamtéž, s. 84.

⁸⁵ Tamtéž, s. 84-85.

Sám Alois Scholz si začal uvědomovat, že Sobotínsko-štěpánovský železárenský podnik nebude stačit sílí konkurenci hlavně v období nových reforem po roce 1871 a stále rostoucích požadavků železničních drah, které daný podnik pomalu, ale jistě nestačil splňovat. Podle jeho názoru další budoucnost rakouského železářství bude spojována s hlavními železářskými centry nacházejícími se na Ostravsku a ve Štýrsku. Proto se na začátku 70. let 19. století Scholz stává poradcem Rothschildových železárenských podniků na Ostravsku. Dne 1. ledna 1873 si v Sobotíně nahlásil dlouhodobou dovolenou a vedení kleinovských železáren svěřil svému nástupci Friedrichu Kleinovi a sám odešel do Vítkovic.⁸⁶

Zde se stal iniciátorem „Vítkovického horního a hutního těžířstva“, jež vzniklo spojením největších rotschildovských a gutmanntovských podniků na Ostravsku v jeden celek. Tento podnik řídil Alois Scholz jako vrchní ředitel hutí, s tím že jeho bývalý spolužák z banskoštiavnické akademie Ignác Vondráček vedl těžbu v dolech.⁸⁷

Květnový krach na vídeňské burze, jenž se uskutečnil v roce 1873, a následná krize velmi těžce otřásl železárenským průmyslem. Proto byl Scholz nucen místo svých rozsáhlých plánů, které chtěl naplnit v rámci rakouského železářství, věnovat se jen vedení podniku a také jeho modernizaci, včetně rozsáhlé správní přestavby. Díky němu byla ve Vítkovicích postavena chemická laboratoř a mostárna. Také nechal zajistit přístup ke kvalitní železné rudě z východoslovenských dolů. Současně pečoval i o okolní vzhled vítkovického podniku. Byly zde vysazeny okrasné stromy.⁸⁸

V roce 1876 se Alois Scholz vzdal postu vrchního ředitele hutí a odešel zpět do Sobotína, kde se ještě pokoušel kleinovský podnik zachránit od totálního úpadku. Současně pečoval i o celkovou úpravu sobotínských železáren. Zemřel 30. 7. 1883. Právě jeho působnost v Sobotíně a vůbec v celém podniku bratrů Kleinů lze spojovat s dobou největší slávy a hospodářského rozmachu dané železárenské firmy.⁸⁹

⁸⁶ Tamtéž, s. 85.

⁸⁷ Tamtéž, s. 85.

⁸⁸ Tamtéž, s. 85.

⁸⁹ Tamtéž, s. 86.

2.2.3. Úpadek Sobotínsko-štěpánovských železáren

Po krachu vídeňské burzy roku 1873 a následné hospodářské krizi započal pomalý, ale postupný úpadek Sobotínsko-štěpánovských železáren. Kvůli krizi byly rušeny jednotlivé objednávky. Další těžkosti rodinnému podniku Kleinů přinesla závratná změna ve výstavbě železničních tratí, kdy železnice začaly upřednostňovat ocel před železem. Právě železná ruda ze Sobotínska a Zábřežska nebyla vhodná pro výrobu oceli. V důsledku toho byli Kleinové nuceni zastavit produkci kolejnic, která byla klíčová pro chod železáren, neboť to byla hlavní výroba. Postupně byla kvůli tomu omezována účast Kleinů na výstavbě železnic. Toho využil zejména Salomon Rotschild, jenž vlastnil Vítkovické železářny. Právě tato konkurence začala přebírat zakázky původně určené pro sobotínsko-štěpánovský podnik. Navíc železářny ve Vítkovicích používaly kamenouhelný koks a měly možnost tavit kvalitnější slovenskou a švédskou železnou rudu.⁹⁰

Poslední velký rozmach železářny patřící Kleinům zažily v osmdesátých letech 19. století, kdy byly vysoké pece zmodernizovány a převedeny na koks. Současně došlo ke změnám v celkové výrobě. Produkce byla rozšířena o výrobu litinových odlitků, náprav pro železniční vagóny, továrních celků, parních strojů a kotlů. Ovšem tyto změny si vyžádaly velké investice, díky kterým leopoldská huť byla nově zmodernizována, aby mohla vyrábět šedou litinu. Továrna v Petrovicích byla rozšířena o mostárnu, s tím že došlo k postavení překladiště s kolejemi pro dopravu hutního a železářského materiálu do mostárny a hotových konstrukcí mostů do železniční stanice nacházející se v obci Sobotín.⁹¹

Právě výroba mostních konstrukcí a výstavba velkých mostů se postupně staly novou hlavní činností Sobotínsko-štěpánovského podniku, která nahradila původní hlavní produkci kolejnic a zasloužila se o poslední hospodářský rozmach železáren. Kleinové nechali stavět mosty po celé monarchii na základě jednotlivých zakázek. Nelze určit kolik mostů bylo petrovickou mostárnou na území rakouské monarchie postaveno, ale lze jmenovat pár příkladů. Tak například byl rodinným podnikem Kleinů postaven most Františka Palackého v Praze nebo viadukt u Heršpic.⁹²

⁹⁰ Melzer, M. - Schulz, J.: Hornictví a hutnictví. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993, s. 125.

⁹¹ Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8., s. 30-31.

⁹² Tamtéž, s. 31.

2.2.4. Likvidace rodinného podniku Sobotínsko-štěpánovské horní a hutní těžířstvo a přechod na akciovou společnost a její údadek

V roce 1899 dochází ke změně, kdy rodinná společnost bratří Kleinů se postupně začala měnit v akciovou společnost nazvanou „Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železná hutě akciová společnost“ se sídlem v Sobotíně. Současně ve stejnou dobu v rámci těchto změn majitelé podniku prostřednictvím svého advokáta z Brna JUDr. Alfreda Weisse zažádali Krajský soud v Olomouci, aby přihlásil jejich předešlou společnost „Sobotínsko-štěpánovské horní a hutní těžířstvo“ vzniklou v roce 1865 k likvidaci. S tím, že na mimořádném zasedání společnosti byli zvoleni likvidátoři podniku. Likvidátory se staly pánové poslanec Říšské rady ve Vídni Dr. Hubert baron Klein von Wisenberg a přisedící Zemského výboru v Brně Dr. Eduard Ulrich rytíř von Jörnstorff. Daný podnik byl rozpuštěn dne 8. 1. 1901 a ve stejnou dobu vznikla akciová společnost, jež byla nově zapsána do obchodního rejstříku. Přesto ještě v této době se v rejstříku vedle zápisu vzniku akciové společnosti objevoval zápis v tomto znění: „Sobotínsko-štěpánovské horní a hutní těžířstvo v likvidaci“, neboť likvidace stále nebyla dokončena a vázla kvůli zápisům stovek různých položek v katastru nemovitostí a důlních knihách uložených u Krajského soudu v Olomouci při důlním senátu a jednotlivých soudních okresů Olomouc, Loučná nad Desnou, Šumperk, Šternberk, Mohelnice a Uničov ve prospěch převodu daného majetku na akciovou společnost. Současně bylo zapotřebí převést důležité povolení Revírního důlního úřadu se sídlem v Brně na danou společnost, aby mohla těžit v dolech.⁹³

Likvidace původního rodinného podniku bratří Kleinů výrazně postoupila v roce 1903 a chýlila se ke zdárnému konci. Přesto byla úspěšně dokončena až v roce 1904 kvůli soudu okresního hejtmanství v Šumperku, kde byly ještě soudně projednávány daňové záležitosti. Teprve koncem ledna roku 1904 byl příslušný krajský soud požádán majiteli akciové společnosti, aby v obchodním rejstříku provedl výmaz zápisu uvádějícího likvidaci. Výmaz zápisu byl proveden v prvním pololetí téhož roku. Veškeré účetní knihy a jiný materiál účetní povahy předešlého podniku byl uložen v účtárně akciové společnosti. Rokem 1904 končí první firemní spis.⁹⁴

⁹³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZAOOl), firemní spis 1864-1904 při fondu Sobotínské a štěpánovské železářny a. s. Sobotín, 1880-1939.

⁹⁴ ZAOOl, firemní spis 1864-1904 při fondu Sobotínské a štěpánovské železářny a. s. Sobotín, 1880-1939.

Změna podoby společnosti měla zajistit snadnější přizpůsobivost výroby dané poptávce. Takže železárny v majetku Kleinů začaly vyrábět litinová kamna, zábradlí, ploty, trubky, součástky obráběcích strojů a také i litinové náhrobky.⁹⁵

Přes všechnu snahu udržet železárny v chodu, včetně svých pozic na trhu skrze rozšiřování výroby a správních změn provedených ve společnosti bratří Kleinů došlo k tomu, že v roce 1910 byla ukončena výroba surového železa. Tím se sobotínské železárny staly zcela závislé na dovozu železa a oceli ze železáren ve Vítkovicích. V průběhu první světové války z celé akciové společnosti byla v provozu pouze mostárna v Petrovicích. Na konci války bratři Kleinové prodali své podíly vlastní akciové společnosti podniku „Kabelovny a drátovny“, z kterého se později stala akciová společnost „Báňská a hutní“ se sídlem v Ostravě.⁹⁶

Po první světové válce se pro výstavbu mostů začal uplatňovat levnější materiál v podobě železobetonu, který začal vytlačovat dražší železné mostní konstrukce, což mělo vliv na další výrobu těchto konstrukcí v petrovické mostárně, která byla postupně omezována. V roce 1920 došlo ke zrušení válcovny, hutní zámečnické dílny a mostárny, přičemž bylo propuštěno kolem 2000 zaměstnanců. Valcíři a slévači v rámci železáren propuštění nebyli, neboť se pro ně našlo uplatnění v areálu železáren ve Štěpánově, které nadále byly v provozu. V Sobotíně byla definitivně zastavena výroba v roce 1921.⁹⁷

Výrobním centrem štěpánovských železáren byla továrna na stroje, válcovna, slévárna a především vysoká pec. To vše měl na starosti železárenský vrchní inženýr Karel Rawinek a jemu řada podřízených inženýrů. Jako inženýři tu pracovali Jan Sachers, Julius Ludewig, Josef Fiala, Antonín Renner, Josef Gauer, Antonín Kaizer a Ferdinand Hynek. Dalšími zaměstnanci byli kresliči, sestavovatelé, strojníci, šichtovní písaři, úředníci železárenských kanceláří, včetně pokladníků a účetních. Jednotlivé provozovny železáren ve Štěpánově vedli daní správci. Jako správce slévárny tu pracoval Vilém Endlicher. Sklady měl na starosti Jindřich Streck. V čele válcovny byl valcový mistr, jehož post zastával Antonín Böss. V případě pracovních úrazů a zdravotní péče byl k dispozici místní lékař železáren MUDr. František Haška.⁹⁸

⁹⁵ Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8., s. 31.

⁹⁶ Tamtéž, s. 31.

⁹⁷ Tamtéž, s. 31.

⁹⁸ Dolní Štěpánov. In: Chytilův úplný adresář Moravy z roku 1911, s. 882-883.

Provoz železáren ve Štěpánově u Olomouce, již v majetku „Báňská a hutní a. s. Ostrava“, byl zastaven na začátku třicátých let 20. století. Od roku 1932 se objekty těchto železáren uvádějí jako prázdné.⁹⁹

⁹⁹ O hanáckých hutnicích. In: Rok na Hané. Kalendář Hanáckých novin pro zábavu i poučení v roce 1992. Olomouc 1991, s. 59.

2.2.5. Vlastní majetek akciové společnosti a její rozšířená působnost

Podnik v majetku Kleinů nesoucí název a právní status „Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě akciová společnost“ pochází z roku 1899, ale notářsky je ratifikován ke dni 8. 1. 1901¹⁰⁰. Byl tvořen zejména z vlastních železárenských závodů v Sobotíně, Rejhoticích, Petrově nad Desnou a ve Štěpánově. V těchto jednotlivých provozovnách se nacházely vysoké pece, hamry, pudlovy, válcovny, drátovny a kujnírny. V Petrově nad Desnou stála strojírna s mechanickou továrnou a ve Štěpánově se mimo ostatní železárenský provoz ještě navíc nacházely žíhací pece potřebné pro výrobu kvalitní litiny.¹⁰¹

Součástí společnosti byl také důlní majetek, jenž byl zapsán v horní knize u Krajského soudu v Olomouci. Jednalo se o důlní a těžební objekty v okolí obcí Ondrášov, Krakořice, Horní Loděnice, Šternberk, Květín, Chabičov, Řídeč, Hlásnice, Lukavice, Police, Vranová, Benkov, Ruda, Šumperk a Vernířovice. Celkově měly železářny v majetku 56 důlních objektů. Kleinové také vlastnili povolení ke kutání pro okresy Šternberk, Uničov, Litovel, Mohelnice a Kyjov.¹⁰²

Krom vlastních železáren měli Kleinové pronajaté železárenské podniky v Železné v letech 1852-1875 a v Bedřichově v letech 1855-1875. Současně působili jako společníci prostřednictvím svého kapitálu v železárnách nacházejících se v Kladenském revíru a v Rosicko-oslavanském revíru. Na území Rumunska působili v Nadrágu a Židovaru. Finanční podpora Kleinů se také týkala železáren v Rudě a Samoboru v Chorvatsku.¹⁰³

¹⁰⁰ Gábá, Z. - Tempírová-Kotrlá, D.: Bratři Kleinové. Stavitelé silnic a železnic. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku 2000, s. 48.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 45-46.

¹⁰² Tamtéž, s. 42.

¹⁰³ Tamtéž, s. 45.

2.2.6. Právní vývoj akciové společnosti

Po vzniku akciové společnosti dne 8. 1. 1901 a po ukončení likvidačního procesu předchozího podniku začátkem roku 1904 lze sledovat další vývoj společnosti z archívních pramenů v podobě druhého firemního spisu, obchodních provozních správ, ze zápisů schůzí správních rad, mimořádných valných hromad a ze stručných zápisů uvedených ve firemních rejstřících uložených při soudech v Olomouci a v Šumperku. Právě z těchto zápisů lze vyčíst, že společnost při svém vzniku měla počáteční kapitál v hodnotě 3 milionů korun a že podílíky podniku byli Dr. Hubert baron Klein von Wisenberg, Friedrich baron Klein von Wisenberg, Franz baron Klein von Wisenberg, Alfred baron Klein von Wisenberg a Dr. Eduard Ulrich rytíř von Jornstorf.¹⁰⁴

Podle obchodních provozních zpráv akciové společnosti z let 1902, 1904 a 1911 můžeme podrobně zjistit, jak vypadalo vedení podniku v podobě předsednictva a kdo v uvedených letech zastával danou správní funkci v čele dané společnosti. V roce 1902 byli v čele železáren v majetku Kleinů likvidátoři předešlého rodinného podniku. Jsou to již výše zmínění pánové Dr. Hubert baron Klein von Wisenberg a Dr. Eduard Ulrich rytíř von Jornstorf, kteří vykonávali funkci prezidenta a viceprezidenta akciové společnosti. Dalšími členy předsednictva byli pánové Friedrich baron Klein von Wisenberg, Franz baron Klein von Wisenberg a Alfred baron Klein von Wisenberg. Post účetního revisora vykonávali pánové Wilhelm baron Klein von Wisenberg a Edmund Bochner Edler von Strazisko. Jako náhradník ve společnosti byl ustanoven Rudolf baron Klein von Wisenberg.¹⁰⁵

V roce 1904 lze pozorovat patrné změny v předsednictvu podniku. Post prezidenta stále vykonával Dr. Hubert baron Klein von Wisenberg, ale funkci viceprezidenta již zastával místo Dr. Eduarda Ulricha rytíře von Jornstorf již zmíněný Friedrich baron Klein von Wisenberg, čímž se uvolnilo místo mezi ostatními členy v předsednictví akciové společnosti, které obsadil Edmund Bochner Edler von Strazisko, jenž roku 1902 vykonával funkci jednoho z účetních kontrolorů. Tento post nově zastával Friedrich baron d'Elvert. Náhradníkem se stal Friedrich baron von Bourguignon junior. Krom těchto změn vše zůstalo při starém z roku 1902.¹⁰⁶

Z obchodní zprávy z roku 1911 můžeme spatřit změny daleko ve větším rozsahu v podobě nárůstu jmen vykonávajících dané funkce v rámci akciové společnosti.¹⁰⁷

¹⁰⁴ ZAOOL, firemní rejstřík Krajského soudu v Olomouci, signatura Sp III 11.

¹⁰⁵ ZAOOL, archivní fond Rodinný archiv Klein Wisenberg, karton č. 33, inventární č. 293.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

U funkce prezidenta společnosti není uvedeno žádné jméno a post viceprezidenta pořád vykonával Friedrich baron Klein von Wisenberg. Současně je také uváděno více členů předsednictva akciové společnosti, a to v tomto pořadí: Franz baron Klein von Wisenberg, Alfred baron Klein von Wisenberg, Edmund Bochner Edler von Strazisko, Friedrich baron d'Elvert a Alphons Senitza s funkcí centrálního ředitele. Účetními revisory byli pánové Wilhelm baron Klein von Wisenberg a nově Wenzel Siegfried Baumheyer. Náhradníkem ve společnosti za rok 1911 byl stále Friedrich baron von Bourguignon, jenž je v této pozici uváděn již dříve, a to z obchodní provozní zprávy z roku 1904. Výraznou změnou ve zprávě z roku 1911 je to, že je v ní zcela nově uvedena položka ředitelství, kde je jmenován inženýr Felix Fernau jako ředitel a prokurista akciové společnosti.¹⁰⁸

Velká změna v podniku nastává rokem 1917, kdy Kleinové prodali své podíly a akcie podniku „Kabelovny a drátovny“, z kterého se později stala akciová společnost „Báňská a hutní“ se sídlem v Ostravě. To se odráží i v zápisech firemního rejstříku, kde se v předsednictvu společnosti objevují místo Kleinů zcela jiná jména. Jsou zde jmenováni pánové Karl Stögermaier, Sigmund Schenhäuser, Hans Bock a Emil Reich. Všichni čtyři pocházejí z Vídně. Poslední daná jména jsou spojována s funkcí ředitele podniku. Jako poslední se v rejstříku objevuje jméno Willyho Schmitze, který zjevně vykonával post ředitele železáren.¹⁰⁹

Dne 28. 5. 1920 se vedle dosavadního znění německého názvu firmy „Zöptauer und Stefanauer Bergbau und Eisenhütten - Actiengesellschaft“ objevuje i jeho česká verze „Sobotínské a štěpánovské hornictví a železné hutě, akciová společnost“.¹¹⁰ Téhož roku dne 31. května došlo ke schválení návrhu týkajícího se změn stanov akciové společnosti, který akcionáři odhlasovali na valné hromadě. Změny stanov v podobě návrhu byly zaslány na ministerstvo vnitra s žádostí, aby schválilo navrhované změny. Což se také stalo dne 17. června 1921.¹¹¹

V květnu 1923 byla svolána řádná valná hromada, kde bylo odhlasováno navýšení akciového kapitálu společnosti z původních 3 milionů Kč na 9 milionů Kč. Tuto změnu schválilo ministerstvo vnitra na základě výnosu vydaného dne 7. září 1923. Současně dne 13. prosince téhož roku byl proveden zápis do firemního rejstříku IV. oddělením Krajského soudu v Olomouci.¹¹²

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ ZAOOL, firemní rejstřík Krajského soudu v Olomouci, signatura Sp III 11.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ ZAOOL, fond Úředního soudu Šumperk, firemní spis, karton č. 5, signatura 5 HRB 3.

¹¹² Tamtéž.

Po hospodářské krizi v roce 1931 byla svolána další valná hromada akcionářů 20. dubna s cílem snížit navýšený kapitál akciové společnosti z roku 1923 z 9 milionů Kč na původní 3 miliony Kč, přičemž akcie v hodnotě 200 Kč budou staženy z oběhu a následně zničeny. Tato další změna byla schválena ministerstvem vnitra 9. 2. 1932 na základě dohody s ministerstvem obchodu, financí a veřejných prací. Na dané valné hromadě krom snížení kapitálu podniku byly projednávány další významné změny. Do správní rady a předsednictva firmy byli jmenováni noví členové a to v důsledku toho, že zemřel Karl Stögermaier a současně dva představitelé správní rady se svých postů vzdali. Byli to pánové Bernard Popper-Artberg a Cornelius Vetter. Novými členy předsednictva se staly pánové Wilhelm Lang, náměstek generálního ředitele továrny na kabele v Bratislavě a Ing. Emil Bondy, ústřední ředitel stejné továrny.¹¹³

Ze zápisu o schůzi správní rady akciové společnosti, která se konala 28. prosince 1932 ve Štěpánově u Olomouce, lze zjistit že za přítomnosti předsednictva a správní rady firmy, tedy pánů Egona Bondyho, Wilhelma Langa, Emila Reicha, Ing. Emila Bondyho, Rudolfa Mendla a Ing. Alfreda Rotha, došlo k odvolání kolektivní prokury, jež byla udělena pánům Adolfu Habelovi, Ottu Nepustilovi a Ing. Isidoru Kleinovi.¹¹⁴

Zde se nabízí otázka, proč se členové správní rady sešli v prosinci roku 1932 ve Štěpánově a ne v Sobotíně, kde bylo sídlo akciové společnosti. Je to zjevně proto, že po ukončení výroby v Sobotíně a prodeji všeho zdejšího majetku, jenž ve velké míře skupila firma VELAMOS, došlo k výmazu firmy z firemního rejstříku při Krajském soudu v Olomouci na základě úřední moci pro zrušení firmy v Sobotíně.¹¹⁵

Ovšem zajímavostí je, že i když byl proveden daný výmaz, tak společnost fungovala dál a nesla stejný název, s tím že její sídlo bylo přeneseno do Štěpánova. Proč tomu tak bylo, se zatím neví, neboť v archiváliích nebo ve firemních spisech společnosti není evidován žádný záznam. Případně se jej nepodařilo najít. Navíc další dochované zápisy správní rady a předsednictva podniku jsou datované až rokem 1936. Právě dne 28. května tohoto roku se konala schůze správní rady akciové společnosti v místnostech olomoucké pobočky Moravské banky, kde se sešli pánové generální ředitel Wilhelm Lang, ředitel Vítězslav Schmeidek, ředitel Emil Reich a ředitel František Karhan, bez Ing. Emila Bondyho, který se vzdal svého členství ve správní radě.¹¹⁶

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ ZAOOL, firemní rejstřík 11 Úředního soudu v Šumperku, signatura HRB Vízemberk, s. 11.

¹¹⁶ ZAOOL, fond Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín, (1873) 1880-1940, Protokoly schůzí správní rady 1936-1937, inv. č. 2.

V důsledku toho klesl počet členů předsednictva akciové společnosti pod minimální stav pěti členů. To bylo v rozporu se stanovami firmy. Proto na této schůzi byl podán návrh, aby příští valnou hromadou společnosti byla odhlasována volba pátého člena správní rady, jímž se měl stát pan Josef Dvořák, prokurista firmy nesoucí název „Moravské ocelárny a železářny akciová společnost“ v Olomouci. Tím tato porada skončila.¹¹⁷

Ve stejném roce 12. října se uskutečnila další porada správní rady firmy, a to v prostorách Moravských oceláren a železáren se sídlem v Olomouci, za přítomnosti členů předsednictva generálního ředitele Wilhelma Langa, ředitele Vítězslava Schmideka, ředitele Františka Karhana, náměstka ředitele Josefa Dvořáka a Metoděje Sloupského zastupujícího Moravskou banku. Z protokolu této porady lze zjistit, že v rámci likvidačního odprodeje nemovitostí z let 1931-1936 akciová společnost vydělala celkovou částku v hodnotě 12 592 635 Kč a že z takto získaných peněz budou zaplaceny dluhy firmy ve prospěch Středomoravských elektráren se sídlem v Přerově, Bratislavské všeobecné banky a berního úřadu za dlužné daně od roku 1930. Současně je zde uvedeno, komu ještě společnost dlužila finanční částky a v jaké výši.¹¹⁸

Dále z protokolu této schůze správní rady je možné se dozvědět, že v rámci pokračující likvidace akciové společnosti dojde k prodeji všech elektromotorů, naftových motorů a dalších strojů firmě Josefa Kociana sídlící v Praze. Krom tohoto prodeje dojde k přestěhování všech zásob do skladů Moravských oceláren a železáren, aby štěpánovským železárnám v majetku likvidované firmy nevznikly další provozní režie. Posledním bodem, který byl projednáván na schůzi, bylo to, že pánové Emil Reich a František Karhan se dobrovolně vzdávají svého členství ve správní radě a předsednictví akciové společnosti. Čímž opět klesl stav členů správní rady, která podle stanov podniku nemůže v tomto stavu zasednout. Proto byl podán návrh, aby se novými členy stali pánové ředitel olomoucké pobočky Moravské banky František Berčík a ředitel Továrny na káble v Bratislavě Josef Höck, přičemž tento návrh bude schvalován příští valnou hromadou.¹¹⁹

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

Další osudy firmy v likvidaci lze sledovat prostřednictvím zápisu 35. řádné valné hromady, jež se konala 28. listopadu 1936 ve Štěpánově za účasti akcionářů Dr. Františka Rozehnal, Wilhelma Langa, Ferdinanda Řezaninu, Josefa Dvořáka, Josefa Höcka a Bedřicha Poppera. Valnou hromadou byla schválena uzávěrka účetní zprávy za rok 1935, která vykazovala finanční ztrátu firmy v hodnotě necelých 15 milionů Kč.¹²⁰

Dále valnou hromadou byla kladně odhlasována volba výše navrhovaných členů správní rady, a to pánů Josefa Dvořáka, Františka Berčíka a Josefa Höcka. Také proběhla volba účetních kontrolorů. Tuto funkci získali Rudolf Kopecký a Metoděj Večeřa, zaměstnanci Moravské banky v Olomouci. Současně se akcionáři usnesli na základě účetní zprávy z roku 1935, že firma není schopna další existence, s tím že by bylo dobré svolat mimořádnou valnou hromadu, kde by došlo k rozhodnutí o zrušení akciové společnosti, včetně její právní likvidace, volby likvidátorů a prodeje zbylého majetku podniku. Datum mimořádné valné hromady bylo určeno ke dni 19. 12. 1936.¹²¹

Mimořádná valná hromada se konala v zasedací místnosti olomoucké pobočky Moravské banky za účasti akcionářů Františka Berčíka, Josefa Dvořáka, Rudolfa Kopeckého, Tomáše Rybaříka a Vincenta Junghause. Na tomto shromáždění akcionáři odsouhlasili, aby Krajský soud v Olomouci provedl zápis s dodatkem, že akciová společnost se nachází v likvidaci. Dále byli jednohlasně zvoleni likvidátoři firmy. Těmi se stali pánové Josef Höck, ředitel bratislavské továrny na káble, dále Josef Dvořák, náměstek ředitele Moravských oceláren v Olomouci a Ferdinand Řezanina, zástupce Moravské banky se sídlem v Brně, přičemž v rámci urychlení likvidace jsou daní likvidátoři vybaveni právem prodeje nemovitostí z volné ruky. Zápis pořízený v průběhu této valné hromady byl notářsky ověřen olomouckým notářem JUDr. Richardem Tognerem, jenž u daného jednání byl přítomen.¹²²

Ještě tento měsíc koncem roku, konkrétně dne 29. 12. 1936, se konala schůze zvolených likvidátorů firmy, kde padlo usnesení prodat nemovitosti ve Štěpánově Moravským ocelárnám a železárnám v Olomouci v celkové hodnotě 1 500 000 Kč, včetně strojů, zařízení a dalšího vybavení štěpánovských železáren. Krom toho stejné firmě měly být prodány pohledávky likvidované akciové společnosti ve výši 2 356 000 Kč. Současně se likvidátoři shodli na tom, aby byl v co nejbližší době informován berní úřad, že provoz podniku byl definitivně zastaven ke dni 31. 12. 1936.¹²³

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

Ve fondu železáren můžeme najít další zápis ze schůze likvidátorů, jenž nese datum 2. 10. 1937. V tomto zápisu se nachází účet rozvážný, účet ztrát a zisků, účet provozní a výpis nemovitostí, strojů, dlužníků a věřitelů společnosti poukazující na celkový dluh firmy ve výši 23 183 578 Kč. Současně je zde odkaz na valnou hromadu, jež se měla konat 22. října téhož roku.¹²⁴

Zápis valné hromady akciové společnosti konané dne 22. října 1937 je zcela posledním pořízeným zápisem mapujícím právní a správní vývoj firmy, jenž se v rámci archivního fondu dochoval. Toto shromáždění se uskutečnilo v 11 hodin ve Štěpánově v prostorách železáren za účasti pánů Ferdinanda Řezaniny, Josefa Höcka, Rudolfa Kopeckého a Josefa Dvořáka. Na valné hromadě došlo ke schválení finanční zprávy za rok 1936, která informovala akcionáře, jakým způsobem hospodařil podnik. Také byl podán návrh, aby byla hospodářská ztráta podniku převedena na nový účet. Tento návrh byl všemi akcionáři schválen. Více zápis neuvádí. Následují jen prázdné listy.¹²⁵

Firemní rejstřík podniku uložený při Krajském soudu v Olomouci končí zápisem z roku 1939, který uvádí, že byl postoupen podle německo-české vzájemné dohody Úřednímu soudu v Šumperku.¹²⁶

V druhém šumperském firemním rejstříku se lze dočíst o tom, že dne 15. května 1939 byl proveden převod daného rejstříku pod označením Sp III. 11 z olomouckého krajského soudu do Šumperka. Zápis o tomto převodu byl do rejstříku proveden 28. 5. 1940.¹²⁷

Ze stejného firemního rejstříku a dokumentů z firemního spisu pocházejících z německé správy lze vyčíst, že byl proveden další výmaz firmy týkající se sobotínské části ke dni 4. 5. 1943.¹²⁸

Po druhé světové válce z dokumentů spojených s národní správou můžeme zjistit, že ke dni 30. 9. 1945 byl ustanoven národní správce u firmy nesoucí název „Sobotínské a štěpánovské hornictví a železné hutě, akciová společnost“, s tím že byla podána žádost příslušnému soudu v Šumperku, aby provedl zápis o národním správci.¹²⁹

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ ZAOOL, firemní rejstřík Krajského soudu v Olomouci, signatura Sp III 11.

¹²⁷ ZAOOL, firemní rejstřík 11 Úředního soudu v Šumperku, signatura HRB Vízemberk, s. 11.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ ZAOOL, fond Úředního soudu Šumperk, firemní spis, karton č. 5, signatura 5 HRB 3.

Na to reagovala firma VELAMOS prostřednictvím svého účetního Zdeňka Komínka, jenž Okresnímu národnímu výboru v Šumperku oznámil, že výše uvedený podnik od roku 1932 neexistuje, přičemž nemovitosti zrušené firmy v Sobotíně a Petrově nad Desnou koupil závod VELAMOS, který je evidován jako nový podnik právě rokem 1932. Na základě těchto informací daný okresní národní výbor zahájil šetření a nakonec došel k závěru, že akciová společnost v Sobotíně skutečně neexistuje. V důsledku toho dotyčný národní výbor podal žádost Krajskému soudu v Olomouci, aby provedl výmaz firmy. Žádost byla zaslána soudu dne 7. února 1947. Tak došlo ke třetímu výmazu firmy, který byl proveden krajským soudem dne 17. 4. 1947.¹³⁰

Z důvodu, že všechny zdroje v podobě archívních pramenů, z kterých se čerpaly potřebné informace, neuvádějí další vývoj štěpánovské části akciové společnosti a jen naznačují její likvidaci, bylo zapotřebí nahlédnout do firemního spisu Moravských železáren, jestli se zde nenachází zmínka o železárnách ve Štěpánově. Do tohoto spisu bylo nahlíženo z toho důvodu, že Moravské železářny v Olomouci vlastnili archívní materiál štěpánovských železáren, který byl uložen v podnikovém archivu této firmy. Dále v době likvidace železáren ve Štěpánově olomoucká akciová společnost koupila od sobotínsko-štěpánovských železáren nemovitosti ve Štěpánově a do třetice jednu dobu v roce 1936 uvažovala správní rada likvidovaného podniku o možné fúzi s Moravskými železárnami a ocelárnami. Po nahlédnutí do již zmíněného spisu očekává, že se nějaké další informace naleznou, bylo zjištěno, že daný firemní spis o akciové společnosti neuvádí nic.¹³¹

Z tohoto důvodu nezbyvá nic jiného, než vyzvat potencionální zájemce a badatele, kteří mají zájem vysledovat zbývající vývoj železáren ve Štěpánově až do samotného konce, který již není prameny doložený a zmapovaný, aby v případě úspěchu informovali olomouckou pobočku Zemského archivu v Opavě, že našli potřebné informace o železárnách na základě doložitelných pramenů. Lze totiž předpokládat, že další prameny a dokumenty spojené se Štěpánovem vlastnila a měla uloženy v podnikovém archivu akciová společnost „Báňská a hutní“ se sídlem v Ostravě, jež koncem první světové války koupila podíly Kleinů, a to ještě jako podnik, jenž původně nesl název „Kabelovny a drátovny“. Prozatím nebylo zjištěno, v kterém archivu by se mohl nacházet fond tohoto podniku.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ ZAOOL, Krajský soud Olomouc, firemní spis Moravské ocelárny a železářny, akciová společnost, signatura BI44, číslo kartonu 252.

2.3. Osudy železárenských objektů po ukončení výroby

2.3.1. Situace ve Štěpánově

V průběhu rozprodeje štěpánovského majetku akciové společnosti a zejména po ukončení činnosti místních železáren v roce 1932 vypukl v letech 1926-1941 ve Štěpánově velký stavební ruch. Svépomocí bylo vystavěno 132 rodinných domů a to převážně bývalými zaměstnanci železáren. Takto zcela vznikla Noveská čtvrť a Nadjezdová ulice. Současně došlo k rozšíření ulic Nádražní a Březecká. Bývalými zaměstnanci štěpánovských železáren bylo také koupeno 32 domů se 190 byty.¹³²

Bývalé železářny byly nově využity až v roce 1938 v době, kdy byla ohrožována samostatnost Československé republiky. Došlo zde ke zřízení internačního tábora pro henleinovce a jiné nespolehlivé osoby. Po vypuknutí druhé světové války byl na stejném místě tábor obnoven na příkaz německé okupační správy pro Čechy, kteří jasně nesouhlasili s německou okupací. V květnu 1945 byl v těchto místech internační tábor zřízen potřetí, a to pro německé obyvatelstvo a osoby českého původu, jež byly podezřívány z aktivní spolupráce s německými úřady. Tábor ve Štěpánově existoval až do roku 1946, kdy byl posléze zrušen.¹³³

¹³² K 700. výročí obce Štěpánova. In: Naše noviny. Červen-červenec 1973. Štěpánov 1973, s. 5.

¹³³ O hanáckých hutnicích. In: Rok na Hané. Kalendář Hanáckých novin pro zábavu i poučení v roce 1992. Olomouc 1991, s. 59.

2.3.2. Továrna na hospodářské stroje v Petrově nad Desnou

Po ukončení provozu štěpánovských železáren byla v provozu už jen továrna v Petrovicích z původního rozsáhlého podniku bratří Kleinů. V mechanické továrně pracovali obráběči kovů, nebo zde našli práci i další zaměstnanci postupně rušené akciové společnosti, kteří uměli s těmito stroji pracovat. V prostorách bývalé mostárny, jež byla součástí továrny, byly postaveny další obráběcí stroje a byla tak zahájena produkce hospodářských strojů, které byly prodávány nově založenou německou firmou.¹³⁴

Daný podnik nesl název „Továrna na hospodářské stroje v Sobotíně na Moravě“ a prodával své výrobky pod označením „Moravia“. Zde se vyráběly mlátičky, parní lokomobily, benzínové motory, lisy na slámu, dopravníky, řezačky a různé čističky na obilí. Tento drobný výrobce musel v roce 1924 ukončit svou činnost, neboť nedostával dostatek objednávek, aby se udržel na trhu mezi většími českými podniky. Po zastavení výroby a zrušení tohoto podniku byla současně zrušena i slévárna a zbylí zaměstnanci propuštěni.¹³⁵

¹³⁴ Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8., s. 32.

¹³⁵ Tamtéž, s. 32.

2.3.3. Osudy objektů bývalých železáren v Sobotíně

Jednotlivé budovy a provozovny sobotínských železáren, včetně hutí, začaly postupně chátrat. V roce 1925 byl dokonce odstřelen komín bývalé válcovny. Posléze docházelo k rozebrání veškerého železného vybavení daných budov, které rozebrali kupci se železným šrotem. Po nich zbyla z leopoldské a terezínské hutě pouhá torza zdí. Obyvatelé Sobotína začali rozebírat zdivo a takto získávat levně stavební materiál na stavbu domů. Nakonec byly prodávány pozemky železáren.¹³⁶

Z celého areálu se v Sobotíně dochovala jen správní budova bývalé akciové společnosti, tu získala do svého užívání v roce 1925 společnost německé luteránské církve, kterou po roce 1945 vystřídala společnost českobratrské evangelické církve. Ještě dnes lze najít zbytky zdiva železárenských budov, podle kterých je možné určit, kde se původně nacházel areál sobotínských hutí a dalších provozoven. Budovu mechanické továrny v Petrovicích v roce 1932 koupila firma „VELAMOS“, která zde zavedla výrobu jízdnicích kol.¹³⁷

¹³⁶ Tamtéž, s. 32.

¹³⁷ Tamtéž, s. 32.

2.3.4. Závod VELAMOS

Tento podnik je pokračovatelem tradice sobotínského železárenského podniku, neboť majitelé dané firmy zakoupili prostory bývalé mechanické továrny a strojírny v Petrově nad Desnou, ale také dali práci řadě bývalých zaměstnanců pracujících pro zaniklé Sobotínsko-štěpánovské železářny, které vlastnili Kleinové.¹³⁸

Zakladateli daného podniku byli bratři Josef a Gustav Heinzové, kteří původně pocházeli z Jívové nedaleko Šternberka, zde se právě narodili v období přelomu 19. a 20. století. Josef se vyučil jako pekařský tovaryš v Šumperku a jeho bratr se stal zámečníkem. Po vyučení pracoval v automobilce v Kopřivnicích.¹³⁹

Počátky závodu VELAMOS lze vypátrat v Šumperku, kde oba bratři v roce 1920 zahájili výrobu kol a kde také opravovali poškozená kola. O jejich výrobky byl zájem a výroba byla navyšována. Současně se k dílně bratří Heinzů přidal obchodník Josef Matyasch, který později převzal obchodní oddělení podniku. V roce 1932 majitelé závodu výhodně koupili areál bývalé petrovické továrny, kterou nechali přestavět tak, aby zde fungovala výroba jízdních kol. O rok později zde byla zahájena výroba. V roce 1935 bylo nutné postavit strojní dílnu a prostory pro svařování. Tím se podnik stal soběstačným, neboť byl schopen vyrobit potřebné součástky nutné pro výrobu kol, kromě paprsků a matic, které byly dováženy z Německa. V následujících letech byl také navyšován počet zaměstnanců, takže v roce 1937 tu pracovalo více než 500 dělníků.¹⁴⁰

Po zabrání Sudet a především po vypuknutí druhé světové války došlo k přeorientování původní výroby podniku na válečnou výrobu. Tak se tu začaly vyrábět tisíce jízdních kol pro německý Wehrmacht, posléze byla válečná produkce rozšířena o výrobu granátů a jiných vojenských přístrojů. V průběhu války tu byli pracovníci nasazováni váleční zajatci. Pracovali tu Angličané, Francouzi a Poláci.¹⁴¹

Po válce byli majitelé závodu VELAMOS odsunuti do Německa, podnik byl následně svěřen národní správě a poté zestátněn. Národní správa byla zavedena Zemským národním výborem v Brně, a to pod názvem „Velamos závody, továrna na kola a součástky v Sobotíně, okr. Šumperk, národní správa“.¹⁴²

¹³⁸ Spurný, F.: Velamos Petrov. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 110.

¹³⁹ Hošek, S.: Závod Velamos Heinz a Co v Petrově nad Desnou. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2008, č. 6., s. 3.

¹⁴⁰ Spurný, F.: Velamos Petrov. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 110.

¹⁴¹ Hošek, S.: Závod Velamos Heinz a Co v Petrově nad Desnou. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2008, č. 6., s. 5.

¹⁴² Turková, Z.: Velamos závody, Heinz a spol., továrna jízdních kol a součástek, Sobotín (1893) 1932-1951 (1955), inventář. Inventář Zemského archivu v Opavě, pobočka Olomouc. Olomouc 2011, č. listu NAD 1909, č. pomůcky 1689, s. 7.

3. Kleinové

3.1. Šlechtický rod svobodných pánů Kleinů z Vízemberka

3.1.1. Počátky podnikatelského vzestupu bratří Kleinů

První zmínka o Kleinech je spojená s nejstarším známým příslušníkem tohoto rodu, který se narodil v roce 1624 v Rejhoticích na území velkolesinského panství. Zde působil jako panský lovčí. Současně se o daném příslušníkovi ví to, že zemřel roku 1684. Jeho potomci žili v obcích Rejhotice a Přemyslov, kde v roce 1693 Martin Klein získal dědičnou rychtu. Syn rychtáře Martina Kleina Jan Jiří a jeho vnuk Bedřich vlastnili dům v Kociánově. Manželkou Bedřicha byla Alžběta Hampová ze sousední osady Vernířovice.¹⁴³

Spolu měli celkově devět dětí, z toho osm synů a jednu dceru. Tři děti zemřely do dvou let a šest bratří se dožilo dospělého věku. Jejich otec Bedřich se stal známým obchodníkem, který obchodoval s různým zbožím, i se střelným prachem. Zemřel v roce 1835. O dětství bratří Kleinů se toho moc neví. Jednotliví bratři se jmenovali Josef, Engelbert, Franz, Libor, Albert a nejmladší byl Hubert. O Engelbertovi Kleinovi se ví velice málo. Jako jediný z bratří se neoženil. Za svého života se podílel na různých stavebních akcích spolu se svými bratry. Jeho poslední stavbou byla krnovská silnice. Pravděpodobně zemřel na tuberkulózní zánět pohrudnice.¹⁴⁴

Nejpodnikavější z bratří Kleinů byl Franz Klein, jenž se vyučil zahradníkem v Lednici. Zde pochopil, jak provádět vhodnou úpravu vodních kanálů a staveb. Proto začal se svými bratry podnikat ve stavebnictví. V roce 1817 získali první významnou zakázku od stavebního ředitelství. V rámci této zakázky měli Kleinové zajistit regulaci toku řeky Hané ve směru od Vyškova ke Kroměříži. Jednou z podmínek zakázky bylo to, aby daná práce byla provedena co nejlevněji, což také bratři zcela splnili. Proto ještě ve stejném roce získali novou stavební zakázku od samotného zemského místodržitele s cílem upravit kanály a odvodnit sklepy některých domů v Brně. I zde byli Kleinové úspěšní. Od dvacátých let 19. století stavební firma bratří Kleinů se stává velmi rychle známou.¹⁴⁵

¹⁴³ Balatková, J.: Rodinný archiv Kleinů-Wiesenbergů (1705) 1781-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice-Olomouc 1985, č. listu JAF 1603, č. pomůcky 1035, s. 3.

¹⁴⁴ Gába, Z.-Tempírová-Kotrlá, D.: Bratři Kleinové. Stavitelé silnic a železnic. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku 2000, s. 2-3.

¹⁴⁵ Balatková, J.: Rodinný archiv Kleinů-Wiesenbergů (1705) 1781-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice-Olomouc 1985, č. listu JAF 1603, č. pomůcky 1035, s. 3.

Činnost této firmy se záhy rozšířila i o zakázky týkající se silničních staveb. Tak vznikly například silnice z Místku do Frýdku, z Opavy do Bartultovic, okresní silnice v okolí Bruntálu, Opavy a Brna.¹⁴⁶

Ve třicátých letech se Kleinové začali zabývat stavbou železnic. Jejich firma se podílela na stavbě železnice z Vídně do Gänserndorfu, z Vranovic do Brna, z Hodonína do Olomouce a dále z Olomouce přes Prahu až k saským hranicím. V roce 1849 Kleinové vybudovali železniční dráhu přes Semmering. Posléze v 50. letech 19. století vznikly z jejich činnosti spojovací dráhy z Vídně do Lince, z Plzně do Domažlic či železniční trať z Pardubic do Liberce a dál k hranicím se Saskem.¹⁴⁷

Z důvodu přibývajících železničních zakázek potřebovali bratři Kleinové vhodné zázemí hutního významu, kde současně mohla být provozována potřebná železářská výroba. Proto bratři koupili v roce 1844 panství Vízmbek po smrti hraběte Mitrovského za 400 tisíc zlatých. Toto panství bylo zakoupeno kvůli místním železárnám v Sobotíně, ke kterým později náležely štěpánovské železárny, jež nechali Kleinové ještě v téže roce vybudovat.¹⁴⁸

Po smrti Franze Kleina, jenž zemřel v roce 1855, byl v čele stavitelské firmy, železáren a samotného rodu Albert Klein. Ten se zejména zasloužil o rozšíření rodového majetku. V roce 1866 koupil od Josefa Bartensteina dominium Jindřichov na území Slezska. Současně koupil panství Immensdorf v Rakousku. V roce 1859 získal Albert od císaře Františka Josefa dekret, který jej za zásluhy o rakouský průmysl povýšil do šlechtického stavu s přídomkem „z Vízmbeku“. Roku 1864 byl povýšen do rytířského stavu a v roce 1872 získal titul svobodného pána. Albertova příkladu následoval i syn zemřelého Franze Franz II. Klein, který získal roku 1866 predikát „Edler von Wiesenberk“ a následně v roce 1873 byl rovněž povýšen do stavu svobodného pána.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 3.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 3-4.

¹⁴⁸ Šefčík, E.: Rod svobodných pánů Kleinů z Vízmbeka. In: Vlastivědný sborník Severní Morava. Šumperk 1973, sv. 26, s. 22.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 22-23.

Franz II. Klein byl úspěšným pokračovatelem v podnikání rodu Kleinů. Krom dosavadních statků v majetku rodu získal uherské velkostatky Borosjenö a Batiz. Současně ještě za života svého strýce Alberta Kleina spolu koupili několik domů ve Vídni a prostřednictvím svého podnikání v železářském průmyslu a stavěním silnic i železnic na Balkáně se oba stali podílíky železáren v Zsidovaru v Chorvatsku a v Nadragu na území Banátu. Franz II. se oženil s Leopoldinou Hauptmannovou s níž měl tři syny a čtyři dcery. Nejstarší z těchto potomků byl Franz III. Klein.¹⁵⁰

Ostatní bratři nebyli nobilitováni a jejich potomstvo vymřelo ve druhé generaci. Hubert Klein zemřel bezdětný a dcera Libora Kleina, která se jmenovala Adolfiná, byla provdána do rodiny svobodných pánů z Pillersdorfu.¹⁵¹

Ke konci života Alberta Kleina, jenž zemřel v roce 1877, se začaly projevovat hospodářské problémy, které signalizovaly postupný úpadek a sestup úspěšného podnikání bratří Kleinů. Po roce 1873 vypukla hospodářská krize vedoucí k omezování průmyslové výroby a do toho všeho přišly další těžkosti, jenž přinesla změna ve výstavbě železnic, kdy železniční společnosti začaly upřednostňovat ocel před železem. Právě železná ruda ze Sobotínska nebyla vhodná pro výrobu oceli. V důsledku toho byli Kleinové nuceni zastavit produkci kolejnic a značně omezit provoz svého podniku, včetně železáren.¹⁵²

¹⁵⁰ Balatková, J.: Rodinný archiv Kleinů-Wiesenbergů (1705) 1781-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice-Olomouc 1985, č. listu JAF 1603, č. pomůcky 1035, s. 5.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 4.

¹⁵² Šefčík, E.: Rod svobodných pánů Kleinů z Vízmberka. In: Vlastivědný sborník Severní Morava. Šumperk 1973, sv. 26, s. 23.

3.1.2. Friedrich Klein a pokus o záchranu železáren v majetku Kleinů

Friedrich Klein byl Scholzův nástupce a chráněnc, který díky svému nadání oddálil jistý zánik Sobotínsko-štěpánovských železáren.¹⁵³

Narodil se 1. září 1841 v Šumperku. Prostřednictvím svého pradědečka z Přemyslova byl vzdáleně příbuzensky spjatý s podnikateli a majiteli železáren bratry Kleiny. V roce 1848 začal studovat v šumperské hlavní škole a posléze vystudoval českou školu v Pardubicích. V roce 1854 se vrátil do Šumperka. Zde ještě jeden rok studoval nižší reálku. V roce 1855 vzal Alois Scholz Friedricha jako praktikanta do sobotínských železáren. Scholz byl totiž švagr Friedrichovy nevlastní matky, jež se jmenovala Magdalena Kleinová. Mladý Klein se v areálu sobotínských železáren v průběhu dvou let vyučil jako kovář, zámečník a soustružník. V březnu roku 1857 získal tovaryšské vysvědčení. Posléze pod Scholzovou záštitou se Friedrich seznámil s provozem všech železárenských objektů od hutí až po úřední práci v kancelářích firmy. Následně v letech 1858-1860 na základě Scholzova doporučení vystudoval akademii v Leobenu, zde absolvoval obor hutnictví.¹⁵⁴

Vzápětí ještě Friedrich Klein vystudoval Horní akademii v Příbrami, po dvou dalších letech se vrací do Sobotína. Zde byl poté zaměstnán jako hutní asistent a současně jako úředník železáren. V roce 1864 odchází na Scholzův příkaz do Anglie k Henrimu Bessemerovi do Sheffieldu. Tady mladý Klein studoval nové výrobní technologie a přitom zde jako obchodní zástupce zastupoval zájmy tehdejšího rodinného železářského podniku bratří Kleinů. Jako obchodní zástupce měl možnost dojednat různé obchodní transakce s anglickými firmami a přebírat surové železo potřebné pro železniční stavby, na kterých se podílel stavební podnik ve vlastnictví Kleinů.¹⁵⁵

V letech 1865-1868 Friedrich vykonával různé funkce v jednotlivých železárnách, které Kleinové vlastnili nebo měli pronajaté, a to podle toho, kde jej potřeboval mít jako svého spolehlivého spolupracovníka Alois Scholz. V této době se jednalo především o železářny v Železně, Sobotíně, Štěpánově a Rejhoticích. Na začátku 70. let 19. století byl Klein jmenován jako neoficiální ředitel železárenské firmy, neboť Scholz v té době převzal řízení provozu vítkovických železáren.¹⁵⁶

¹⁵³ Spurný, F.: Friedrich Klein a poslední pokusy o záchranu severomoravského železářství. In: Rozpravy Národního technického muzea v Praze. Z dějin hutnictví. Praha 1981, sv. 10., s. 131.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 131.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 131-132.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 132.

Přesto s ním byl mladý Klein neustále v kontaktu. Dne 6. května 1876 se Friedrich oženil se Scholzovou dcerou Annou. V této době vypukla vleklá krize, která postihla i celé železářství na území monarchie. V Sobotíně byly v době krize v provozu jen pouhé dvě vysoké pece, nájem železáren v Železně byl zrušen a ve skladech se hromadily výrobky, které nikdo nekupoval. Dokonce sám Friedrich příliš nedůvěřoval železárnám, a proto kapitál, který vlastnil, investoval do Seidlova textilního podniku. Podnik v majetku Kleinů, tedy Sobotínsko-štěpánovské železářny, v průběhu krize a hlavně po ní nebyly schopné konkurovat moderním a větším železářským podnikům. Nemluvě o tom, že tato krize ukončila definitivně dobu hospodářského rozmachu spojeného se železničními stavbami, na kterých se Kleinové podíleli.¹⁵⁷

V roce 1883 zemřel Alois Scholz a jeho nástupcem se stal právě Friedrich Klein. Získal tak funkci vrchního ředitele kleinovského podniku, a to 26. 3. 1884. Hned po svém jmenování Friedrich musel čelit dané krizi, která způsobila likvidaci celé řady severomoravských a západoslezských železáren. Výjimkou byly železářny v majetku Kleinů a železářny ve Vítkovicích. V důsledku krize bylo zapotřebí modernizovat podnik. Proto Friedrich Klein jako ředitel Sobotínsko-štěpánovských železáren prosadil několik důležitých změn, jež měly velký vliv na dosavadní provoz podniku.¹⁵⁸

Vysoké pece byly vytápěny nově koksem místo dřevěného uhlí z vízmberských lesů. Současně v roce 1884 získal patent na novou výrobu tekutého a svářkového železa, včetně oceli z lomové oceli a dále především z ocelového i železného odpadu. Tato nová výroba byla ihned zaváděna do praxe. Poté nechal ředitel Klein vybudovat nové koksově vysoké pece v areálu sobotínských železáren, které byly svého druhu jediné na území severní Moravy. Díky tomu mohla pokračovat těžba železné rudy z horních revírů Šternberk, Plinkout a Květín. Současně byla částečně obnovena těžba v okolí Budišova a Dvorců. V rámci dalších modernizací železáren byla zahájena stavba nové vysoké pece ve Štěpánově. Tuto stavbu vedl německý odborník Ing. Becker. Dalšími spolupracovníky Friedricha Kleina se stali Ferdinand Koller, jemuž byl svěřen provoz rejhotických železáren, Paupi, který vedl železářny ve Štěpánově a Franz Kretschmer, jenž měl na starosti provoz těžby. V Sobotíně s Kleinem spolupracoval Ing. Hubert Fiedler a strojírna v Petrově nad Desnou řídil jistý Gabriel.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 132-133.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 133.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 133.

Všichni jmenovaní spolupracovníci Friedricha Kleina mu byli důležitou oporou v průběhu prosazované modernizace celého podniku. V 80. letech 19. století byla postupně obnovována železářská výroba, neboť v tomto období zmiňovaná hospodářská krize skončila. V roce 1889 byl zahájen provoz nové vysoké pece ve Štěpánově.¹⁶⁰

V průběhu dalších modernizací se vrchní ředitel Klein také věnoval železárenským objektům v Petrově nad Desnou, které nechal přebudovat na strojírnu železných konstrukcí. Vedle strojírny byly nově postaveny budovy mostárny a továrny, kde se vyráběly surové i opracované dopravní osy, zejména pro železniční vagóny.¹⁶¹

Rejhotické železářny byly přebudovány tak, že se zde vyráběl drát, hřebíky a šrouby. Výsledkem těchto změn bylo to, že Sobotínsko-štěpánovské železářny byly nově schopné vyrobit velké množství výrobku různého sortimentu od odlitků kamen až po železné konstrukce pro železniční a silniční mosty, včetně jejich obložení. Tento bohatý výběr výrobků vzbudil velký zájem na průmyslové výstavě v Olomouci, jež se konala v létě 1895. Na této výstavě měly Sobotínsko-štěpánovské železářny dokonce svůj vlastní pavilón. V roce 1897 byl Friedrich Klein jmenován horním radou.¹⁶²

Přes veškerou snahu ředitele Kleina udržet železárenský podnik v majetku bratří Kleinů na trhu, bylo jasné, že osud tohoto podniku je zpečetěn, neboť nebyl schopen dlouhodobě konkurovat velkým železárenským společnostem, v jejichž čele byly Vítkovice. Ovšem je důležité zdůraznit tu skutečnost, že Friedrich Klein se zasloužil o oddálení jistého zániku dané firmy. Díky němu nepodlehla další krizové vlně, která začala rokem 1901. V této době je Friedrich vážně nemocen a dne 23. dubna 1902 umírá.¹⁶³

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 133.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 134.

¹⁶² Tamtéž, s. 134.

¹⁶³ Tamtéž, s. 134.

3.1.3. Potomci rodu Kleinů a jejich další podnikání

Jak již bylo výše naznačeno, z bratrů Kleinů měli své pokračovatele rodu pouze bratři Franz I. a Albert. Rod se tím rozdělil na dvě větve, a to na větev vízmberskou a sobotínskou. V důsledku vzniku dvou rodových větví došlo k dělení rodového majetku, potomci Alberta Kleina si ponechali ve svém vlastnictví majetek na území Sobotínska a statek Jindřichov. Potomci Franze I. drželi kmenové rodové dominium Vízemberk. Přesto správa základního rodového majetku zůstala společná.¹⁶⁴

Za života Franze III. došlo k definitivnímu rozdělení majetku, v roce 1909 byla sobotínská část vízmberského panství oddělena ve prospěch potomků Alberta Kleina, a to Huberta Kleina, Friedricha Kleina a jeho syna Adalberta.¹⁶⁵

Tedy rokem 1909 definitivně vzniká panství Sobotín jako vlastní nezávislá hospodářská jednotka, přičemž Franz III. Klein se vzdal svých majetkových podílů v Sobotíně a Albertovi potomci se na oplátku vzdali vlastních podílů ve Vízemberku.¹⁶⁶

Krom dělení majetku došlo i k jeho částečnému prodeji, v roce 1883 byla prodána uherská panství a o tři roky později byl také prodán rakouský Immendorf. Franz III. Klein v rámci svého podnikání mimo železárenský podnik v majetku rodu Kleinů byl podílníkem cukrovarů v Břeclavi, Drahanovicích a Kelčanech, dále vlastnil podíly Rosické důlní a hutní společnosti, Jihoseverních německých spojovacích drah a pojišťovací společnosti Phönix. Současně zasedal v několika správních radách různých bank. Měl tři dcery a jednoho syna. Jeho dcera Elisabeth se provdala za Manfreda Pillersdorfa, druhá dcera Margareta se stala řeholnicí a poslední třetí dcera se neprovdala a podílela se na rodinném podnikání. Jeho jediný syn Franz IV. Klein se stal členem různých německých lesnických spolků a držel ve svém vlastnictví zděděný statek Vízemberk. Podporoval stranu SDP a po roce 1938, kdy se stal Vízemberk součástí zabraného sudetského území, získal hodnost Hauptsturmführera SS. Do konce druhé světové války vykonával úřad vedoucího oddělení pro soukromé lesy Zemského lesního úřadu se sídlem v Liberci. Po válce mu byl zabaven velkostatek Vízemberk.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Šefčík, E.: Rod svobodných pánů Kleinů z Vízemberka. In: Vlastivědný sborník Severní Morava. Šumperk 1973, sv. 26, s. 26.

¹⁶⁵ Balatková, J.: Rodinný archiv Kleinů-Wiesenbergů (1705) 1781-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice-Olomouc 1985, č. listu JAF 1603, č. pomůcky 1035, s. 5.

¹⁶⁶ Šefčík, E.: Velkostatek Sobotín 1842-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice u Rýmařova 1970, č. listu JAF 1590, č. pomůcky 713, s. 4.

¹⁶⁷ Balatková, J.: Rodinný archiv Kleinů-Wiesenbergů (1705) 1781-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice-Olomouc 1985, č. listu JAF 1603, č. pomůcky 1035, s. 6.

Po smrti Friedricha Kleina zdědil oba velkostatky Sobotín a Jindřichov Friedrichův syn Dr. Adalbert Klein. Ten se narodil v roce 1896. V roce 1921 se oženil s Kristinou Clauserovou, jež byla dcerou známého vídeňského průmyslníka. Podnikal zejména v bankovníctví a vlastnil akcie několika zemědělských a průmyslových podniků, které měly společné sídlo v Jindřichově. Dr. Adalbert Klein byl také politikem, neboť byl členem politické strany známé pod zkratkou NSDAP. Právě v této straně vykonával řadu vysokých funkcí. Po druhé světové válce mu byl zkonfiskován všechen majetek, včetně velkostatku Sobotín.¹⁶⁸

¹⁶⁸ Šefčík, E.: Velkostatek Sobotín 1842-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice u Rýmařova 1970, č. listu JAF 1590, č. pomůcky 713, s. 4.

3.1.4. Mauzoleum rodiny Kleinů v Sobotíně

Potomci Alberta Kleina si nechali postavit rodinnou hrobku v podobě mauzolea, které je obklopeno zámeckým parkem a stojí naproti sobotínskému zámku. Mauzoleum bylo vybudováno v letech 1881-1885 podle návrhů vídeňského architekta Wenzela S. Baumheyera. Objekt hrobky se skládá ze dvou částí. Na nízké kamenné terase s balustrádou a schodištěm hlavního průčelí lze najít kapli. Ta je završena kopulí. Pod terasou se nacházejí prostory krypty. Po dostavění mauzolea sem byly přemístěny ostatky Alberta Kleina. Zde pak byli postupně pohřbíváni i jeho potomci. Po roce 1945 a odchodu Kleinů ze Sobotína se areál hrobky včetně daných ostatků staly obětí vandalismu. Časem byla poničena kapele. Došlo k poškození střechy hrobky a mramorových náhrobních desek. Současně byly otevírány rakve pohřbených s jasným cílem ukrást jejich šperky.¹⁶⁹

Nově důstojně pohřbít ostatky se podařilo až v roce 1999 za souhlasu přímých potomků sobotínských Kleinů, kteří žijí na území současného Rakouska.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Krejčířík, M.: Kleinové. Historie moravské podnikatelské rodiny. Statutární město Brno a Archiv města Brna 2009, s. 386-387.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 389.

3.1.5. Co zbylo po Kleinech ???

V současné době se na území dnešního Šumperska nachází celá řada silničních a železničních mostů, které vyrobila bývalá mostárna v Petrově nad Desnou. Jako příklad lze jmenovat železniční most přes řeku Moravu nedaleko Rudy nad Moravou, silniční mosty v Krnově, v okolí Hrabenova a Lesnice. Všechny zmíněné mosty byly postaveny v letech 1891-1900. Další významné mostní konstrukce se nacházejí v Moravičanech a Rapotíně přes Desnou. Most v Rapotíně pochází z roku 1905. Bohužel je to jen pouhý dochovalý zlomek původních mostních konstrukcí, neboť řada mostů byla snesena. Což je třeba případ mostu u Hoštejna, který byl vyroben v roce 1900.¹⁷¹

Ze samotných železáren, jež se nacházely v Rejhoticích a v Sobotíně nezbylo nic. Sobotínské železářny připomínají jen struskové haldy, u kterých lze dodnes nasbírat hutní strusky různého zabarvení.¹⁷²

V Loučné nad Desnou a v Sobotíně lze doposud spatřit zámecké parky, které nechal značně upravit Franz Klein. V sobotínském parku se nachází řada rybníků, jež původně zadržovaly vodu nezbytnou pro pohon zařízení a strojů v areálu místních železáren. V okolí panských sídel na území již výše zmíněných obcí se také nacházejí rodinné hrobky Kleinů. Hrobka v Sobotíně je z roku 1881. V této obci se také nachází vila Friedricha Kleina, ředitele Sobotínsko-štěpánovských železáren, jež stojí přímo naproti nádraží. Budova byla projektována vídeňským architektem A. Wielemansem a postavena v roce 1900. V současné době je tato budova ve velmi zoufalém stavu. Je zcela opuštěna.¹⁷³

U silnice Maršíkov-Sobotín stojí velmi dobře zchovalá drobná stavba v podobě hornické kapličky zasvěcené sv. Trojici. Kapličku nechala postavit v letech 1855-1856 Amalie, manželka Alberta Kleina. V lesích nad obcí Vernířovice lze najít loveckou chatu nazývanou Františkova myslivna. Tato myslivna byla postavena Franzem II. Kleinem a byla k dispozici celé rodině Kleinů.¹⁷⁴

Ve Štěpánově u Olomouce se z objektů železáren nedochovalo nic. Na jejich místě stojí vojenské sklady a jiné objekty používané armádou.¹⁷⁵

¹⁷¹ Gábá, Z. - Tempírová-Kotrlá, D.: Bratři Kleinové. Stavitelé silnic a železnic. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku 2000, s. 29.

¹⁷² Tamtéž, s. 29.

¹⁷³ Tamtéž, s. 29-30.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 30.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 30.

V samotné obci lze spatřit nedaleko nádraží řadu budov, které byly v majetku železáren. Především se jedná o novogotický kostel sv. Barbory z let 1872-1875, který nechal postavit již výše zmíněný Franz II. Klein. Kolem kostela se rozprostírá park. Nedaleko parku stojí kolonie dělnických domů s venkovními schodišti a pavlačemi.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 30-31.

II. kapitola – Vývoj a dějiny archivního fondu

Samotný archivní soubor archivního fondu nesoucí název „Sobotínské a štěpánovské železárny, a. s. Sobotín“ byl původně uložen na dvou místech. Jeho první část se nacházela v podnikovém archivu národního podniku VELAMOS, kde byl uložen pod označením „Sobotínsko-štěpánovské hutě“. Zde jej zpracovala jako podnikový fond podniková archivářka Hana Brobcová, která současně vytvořila evidenční seznam k danému fondu.¹⁷⁷

Druhou část dokumentů spojovaných se Štěpánovem u Olomouce přebírala zřejmě firma Moravské železárny, která od postupně likvidovaných štěpánovských železáren koupila v roce 1931 nemovitosti v obci Štěpánov. Od ní se po roce 1945, respektive po roce 1948 dostal archivní materiál do spisovny a podnikového archivu, kde v roce 1956 byla provedena podnikovým archivářem Josefem Dvořákem částečná skartace archivního materiálu.¹⁷⁸

Po roce 1963 došlo ke sloučení obou částí fondu Sobotínsko-štěpánovských železáren, obě původní části byly zhruba zpracovány a seřazeny Janem Navrátilem, tedy archivářem národního podniku Moravské železárny. V roce 1981 došlo k vyhotovení předávacího seznamu celého fondu podnikovou archivářkou Emilií Klementovou, která pracovala v Závodech těžkého strojírenství v Olomouci. Jedná se o bývalé Moravské železárny. Na základě daného předávacího seznamu byl všechn archivní materiál Sobotínsko-štěpánovských železáren předán Státnímu oblastnímu archivu v Opavě, respektive jeho III. oddělení. Toto předání bylo uskutečněno na základě rozhodnutí Archivní správy MV ČSR ze dne 28. 10. 1981. Z protokolu o předávání archivního materiálu z archivu národního podniku Závody těžkého strojírenství Olomouc lze zjistit, že v danou dobu byly předávány dva archivní fondy. Jedním z nich byl fond nazvaný „Sobotínsko-štěpánovské železárny, a. s. Sobotín 1880-1939“, předaný Státnímu oblastnímu archivu v Opavě dne 17. 11. 1981 jako č. přírůstků 35/81.¹⁷⁹

Druhý předaný archivní fond nesl název „Moravské ocelárny a železárny, a. s. Olomouc 1907-1948“. Při předávání obou fondů došlo zřejmě k omylu, neboť 3 kartony z Moravských železáren byly zařazeny do fondu Sobotínsko-štěpánovských železáren. Tento omyl byl zjištěn teprve při současném zpracovávání fondu. Na základě tohoto zjištění došlo k delimitaci uvedených archiválií do fondu Moravských železáren.¹⁸⁰

¹⁷⁷ ZAOOI, spis o fondu Sobotínské a štěpánovské železárny a. s. Sobotín, 1880-1939.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Tamtéž.

V roce 1996 byl archivní fond Sobotínsko-štěpánovských železáren předán jako nezpracovaný do správy olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě.¹⁸¹

Ve Státním okresním archivu Brno-venkov v Rajhradě byly nalezeny matriky zaměstnanců a písemnosti týkajících se přehledů nevydaných záložních podílů, které byly v roce 2003 delimitovány do Olomouce pod č. přírůstkem 24/2003 ze dne 6. 2. 2003 v rámci fondu Sobotínské a štěpánovské železářny a. s. Sobotín, 1880-1939.¹⁸²

Archivní fond byl v Olomouci evidován pod evidenčním číslem 641 v rámci systému JAF, od roku 2006 byla evidence systému JAF nahrazena listem NAD.¹⁸³

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž.

III. kapitola – Archivní charakteristika archivního fondu

Vzhledem k tomu, že při pořádání a zpracování inventáře bylo zjištěno, že poslední název firmy zní „Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železná hutě, a. s. Sobotín“, byl v tomto smyslu změněn i název celého archivního fondu. Původní název archivního fondu zněl „Sobotínské a štěpánovské železářny, a. s. Sobotín“.

Registraturní pomůcky nejsou součástí archivního fondu, neboť se zjevně nedochovaly. Přesto lze předpokládat, vzhledem k velikosti podniku a dochovaným evidenčním razítkem, které badatel může najít na jednotlivých dokumentech, že akciová společnost používala registraturní systém v rámci evidence písemností. Tyto pomůcky mohou chybět z toho důvodu, že dokumenty tohoto fondu byly původně uloženy na třech místech, nemluvě o tom, že samotný archivní fond není dochovaný v úplnosti. Jak již bylo uvedeno výše v druhé kapitole. Sobotínská část fondu se nacházela v podnikovém archivu firmy VELAMOS, druhá štěpánovská část byla uložena v podnikovém archivu Moravských železáren a zbytek fondu v podobě několika úředních knih byl nalezen ve Státním okresním archivu Brno-venkov v Rajhradě. Současně se nepodařilo najít ani původní spisový plán nebo kancelářský pořádek podniku.

Z tohoto důvodu nebylo možné zpracovat fond podle původního uspořádání. Proto bylo použito vzorové umělé pořádací schéma, které je běžně používáno pro fondy firem vzniklých do znárodnění v Zemském archivu v Opavě a jeho pobočkách. Schéma vychází z Archivní příručky, která byla vydána Archivní správou ministerstva vnitra v Praze roku 1965. Dané vzorové schéma má tuto podobu:

A. Úřední knihy

B. Spisy

- Registraturní pomůcky
- Aktový materiál
 - Vedení
 - Majetek
 - Zaměstnanci
 - Plánování, rozborů a statistika
 - Výroba
 - Obchod
 - Daně

C. Účetní materiál

- Účetní knihy

- Účetní spisy

D. Mapy a plány

E. Ostatní dokumenty

F. Dokumenty majitele

Ovšem kolikrát se stane, že dochovaný archivní fond neobsahuje archiválie, které by bylo možno rozdělit do všech uvedených kategorií umělého vzorového pořádacího schématu. V takovém případě se jedná o neúplný fond, s tím že se řada dokumentů nedochovala.

V průběhu pořádání se zjistilo, že chybějí archiválie týkající se zejména výroby a jejího plánování, včetně rozborů. Současně se ve fondu nenacházejí věci spojené s obchodem, do kterého lze řadit různé výrobky, jejich propagaci, nebo nákup potřebných surovin pro samotnou výrobu. Ve velmi malém zastoupením se ve fondu nacházejí dokumenty ohledně vedení podniku a jeho zaměstnanců, včetně daní, s tím že naopak většina archiválií tvoří dokumenty spojené s majetkem firmy a jeho s postupným rozprodejem v rámci likvidace podniku, neboť fond mapuje spíše jeho úpadek.

Z účetního materiálu se toho také moc nedochovalo. Dochovaly se pouze dvě pokladní knihy z let 1929-1933. Z dalších dokumentů, jenž se dochovaly, lze jmenovat rozsáhlý soubor plánů jednotlivých železárenských objektů v Sobotíně, s tím že na některých je pozdější označení firmy VELAMOS, která dané plány měla uloženy ve svém podnikovém archivu a jež plánovala podle nich zakoupené objekty sobotínských železáren opravit, neboť v roce 1932, kdy proběhla koupě byla řada těchto objektů ve velmi zoufalém stavu. Mimo tyto plány se v uvedeném souboru také nachází řada map s pozemky ve Štěpánově. Všechny plány se nacházejí v kartonech č. 8 a 9 spolu s aktovým materiálem a fotografiemi, kde tu byly uloženy z bezpečnostních důvodů. Krom těchto plánů je součástí archivního fondu sbírka fotografií a alba, na kterých jsou vyfoceny objekty jednotlivých železáren, včetně mostáren v Sobotíně a v Petrově nad Desnou a mostů, které firma v majetku Kleinů vyrobila a postavila.

Další zajímavostí jsou dokumenty spojené s podpůrným fondem Huberta a Amálie Kleinových, z kterého byly poskytovány peníze zaměstnancům akciové společnosti jako například finanční pomoc při stavbě domů. Dokumenty tohoto podpůrného fondu byly původně v jedné spisové složce, jež obsahovala původní přebaly, v kterých se archiválie nacházely.

Každý přebal uvádí určitý časový rozsah písemností uložených v těchto přebalech. Z tohoto důvodu při zpracovávání podpůrného fondu došlo ke snaze zachovat původní strukturu spisu, přičemž byl rozdělen podle daných přebalů do pěti složek mapujících podpůrný fond v letech 1890-1940. Tento podpůrný fond byl zařazen do aktového materiálu spojeného se zaměstnanci firmy, protože byl spravován vedením firmy a ne jeho zakladateli.

V archivním fondu se vůbec nenacházejí archiválie týkající se majitele či majitelů železáren. Konečná podoba pořádacího schématu archivního fondu a inventárního seznamu vypadá takto:

- A. Úřední knihy
- B. Spisy
 - Aktový materiál
 - Vedení
 - Majetek
 - Zaměstnanci
 - Daně
- C. Účetní materiál
 - Účetní knihy
- D. Mapy a plány
- E. Ostatní dokumenty

Všechny archiválie kromě knih a alb jsou uloženy v kartonech. Stav písemností je dobrý, s tím že občas lze najít natrženou plánovou dokumentaci nebo aktový materiál poškozený rzí od kancelářských svorek, které byly v průběhu pořádání archiválií odstraněny.

Původní datace archivního fondu (1880-1939) byla změněna, neboť byl nalezen dokument v rámci podpůrného fondu datovaný rokem 1940. Součástí fondu jsou také písemnosti datované před rokem 1880, tj. z období před zápisem firmy do obchodního rejstříku. Jedná se o dokumenty spojené s majetkem firmy z roku 1873, které byly ponechány ve fondu a jsou evidovány jako priora, s tím že datum je uvedeno v kulaté závorce. Upravený časový rozsah fondu je (1873) 1880-1940. U některých archiválií či písemností nebylo možné najít rok vzniku, proto byla jejich datace odhadnuta podle obsahových souvislostí nebo vnější podoby s jinými archiváliemi ve fondu a je označena hranatými závorkami.

Archiválie jsou psány v němčině a češtině, s tím že převažuje německý jazyk.

Fond je dělen na evidenční a inventární jednotky. Pod evidenční jednotkou jsou označovány jednotlivé kartony a úřední knihy, plány, alba a samostatné fotografie, a to i v případě, že jsou z důvodu jejich ochrany uloženy v kartonu. Inventárními jednotkami jsou všechny spisy obsahující dané dokumenty a ostatní archiválie evidované v rámci archivního fondu.

V průběhu pořádání a zpracovávání fondu došlo ke vnitřní skartaci. Takto byly skartovány nadbytečné kopie smluv a jiné písemnosti, které nemají vypovídající historickou hodnotu. Většinou se jednalo o přebaly spisů, které byly použity při třídění materiálu v podnikovém archivu pozdějších národních podniků VELAMOS a Moravské železářny.

Současně došlo k delimitaci archivního materiálu, jenž nepatřil do tohoto archivního fondu. Jedná se o archiválie týkající se především zaměstnanců, technických výkresů a účetního materiálu spojeného s dělnickými skupinami z firmy Moravské železářny Olomouc, respektive z Řepčína. Všechny jmenované písemnosti byly přeřazeny do podnikového archivního fondu „Moravské ocelárny a železářny, a. s. Olomouc, 1907-1948“ (číslo NAD: 642). Tento fond je uložen v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě. V rámci probíhající delimitace došlo také k přesunutí dokumentů spojených s vodní elektrárnou v Sobotíně patřící firmě VELAMOS. Proto se tyto archiválie stanou součástí archivního fondu „Velamos závody, Heinz a spol., továrna jízdních kol a součástek, Sobotín, (1893) 1932-1951 (1955)“ (číslo NAD: 1909). I tento fond je uložen v Olomouci.

Nová celková metráž archivního fondu po jeho zpracování dosahuje 1,47 bm, přičemž byl skartován materiál v rozsahu 0,04 bm. Fond má 57 evidenčních jednotek a 221 inventárních jednotek.

K inventáři fondu Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín byl sestaven jmenný, místní a věcný rejstřík.

IV. kapitola – Stručný rozbor archivního fondu

I když archivní fond dané akciové společnosti není ucelený a chybí v něm řada dokumentů spojených zejména s výrobou a obchodem, lze si udělat jistou představu o firmě prostřednictvím archiválií týkajících se vedení a zaměstnanců podniku, včetně jeho majetkové základny, která byla v době jeho úpadku postupně rozprodávána. Tento prodej firemního majetku velmi výrazně mapuje značná část fondu. Kromě toho se ve fondu také nachází účetní materiál, matriky zaměstnanců a rozsáhlý soubor plánů a fotografií železáren v majetku akciové společnosti, jež mají jistou vypovídající hodnotu a dotyčnému badateli umožní si vytvořit jasnou představu o tom, jak železárenské objekty vypadaly.

Zajímavostmi archivního fondu jsou jednotlivé popisy evidující domy v majetku železáren, které byly postupně prodávány zejména obyvatelům a zaměstnancům ze Sobotína, Štěpánova a Petrova nad Desnou. Některé z těchto popisů uvádějí, z jakého materiálu byly prodávané nemovitosti postaveny. Za pozornost jistě stojí také dokumenty týkající se prodeje štěpánovského evangelického kostela sv. Barbory. Tento kostel byl v majetku akciové společnosti a byl využíván německými zaměstnanci. V současné době je kostel odsvěcený a jeho prostory jsou veřejnosti nepřístupné. Další významnou zajímavostí archivního fondu jsou zejména archiválie spojené s podpůrným fondem Huberta a Amálie Kleinových, který obsahoval částku 25 000 Kč, včetně úroků. Z daného fondu byly používány peníze ve prospěch továrních dělníků a jejich pozůstalých jako finanční výpomoc. Podpůrný fond vznikl z prostředků majitelů firmy, která později daný fond spravovala. Stanovy k tomuto fondu se pravděpodobně nedochovaly, respektive nebyly nalezeny.

Dále je třeba opět zmínit tu skutečnost, že se nepodařilo dohledat zbývající vývoj železáren ve Štěpánově až do samotného konce, který již není prameny doložený a zmapovaný. I přesto, že bylo nahlíženo do podnikového fondu „Moravské ocelárny a železářny, a. s. Olomouc 1907-1948“, kde se původně předpokládalo, že by se zde mohly vyskytovat další potřebné informace. Lze pouze předpokládat, že zbývající hledané dokumenty spojené se Štěpánovem vlastnila a měla uloženy v podnikovém archivu akciová společnost „Báňská a hutní“ se sídlem v Ostravě, jež koncem první světové války koupila podíly Kleinů, a to ještě jako podnik, jenž původně nesl název „Kabelovny a drátovny“.

V. kapitola – Záznam o uspořádání archivního fondu

Fond uspořádal a inventář, včetně úvodu a rejstříků, sestavil v roce 2012 jako svou bakalářskou práci Vojtěch Krejčí, student oboru archivnictví na Katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Použité prameny a literatura

Prameny:

- Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZAOOl), firemní spis 1864-1904 při fondu Sobotínské a štěpánovské železárny a. s. Sobotín, 1880-1939.
- ZAOOl, firemní rejstřík Krajského soudu v Olomouci, signatura Sp III 11.
- ZAOOl, fond Úředního soudu Šumperk, firemní spis, karton č. 5, signatura 5 HRB 3.
- ZAOOl, firemní rejstřík 11 Úředního soudu v Šumperku, signatura HRB Vízmberek.
- ZAOOl, fond Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín, (1873) 1880-1940, Protokoly schůzí správní rady 1936-1937, inv. č. 2.
- ZAOOl, spis o fondu Sobotínské a štěpánovské železárny a. s. Sobotín, 1880-1939.
- ZAOOl, archivní fond Rodinný archiv Kleinů-Wisenbergů, karton č. 33, inventární č. 293.
- ZAOOl, Krajský soud Olomouc, firemní spis Moravské ocelárny a železárny, akciová společnost, signatura BI44, číslo kartonu 252.

Literatura:

- Balatková, J.: Rodinný archiv Kleinů-Wiesenbergů (1705) 1781-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice-Olomouc 1985, č. listu JAF 1603, č. pomůcky 1035.
- Balatková, J.-Kallerová, M.-Haubert, J.: Velkostatek Vízmberek (1708) 1770-1945, inventář. Inventář Zemského archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice 1986, č. listu JAF 1602, č. pomůcky 1054.
- Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Ostrava 1972, sv. 3.
- Bartoš, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. Ostrava 1974, sv. 4.
- Březina, J.: Alodiální panství vízmberské. In: Vlastivěda Moravská. Druhý místopis. Olomoucký kraj. Okres Šumperský, Staroměstský a Vízmberský. Brno 1932.
- Dolní Štěpánov. In: Chytilův úplný adresář Moravy z roku 1911.
- Gábá, Z. - Tempírová-Kotrlá, D.: Bratři Kleinové. Stavitelé silnic a železnic. Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku 2000.
- Hoffmann, F.: Složitý archivní fond. In: Archivní časopis, sv 1., Praha 1974.
- Hosák, L.: Šumperský okres. In: Z minulosti Olomouckého kraje. Olomouc 1956, sv. 1.
- Hošek, S.: Eisenbachova zbrojovka v Sobotíně. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2007, č. 4.
- Hošek, S.: Závod Velamos Heinz a Co v Petrově nad Desnou. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2008, č. 6.
- Kanyza, J.: 700 let Štěpánova. Štěpánov 1973.
- K 700. výročí obce Štěpánova. In: Naše noviny. Červen-červenec 1973. Štěpánov 1973.

Literatura:

- Krejčířík, M.: Kleinové. Historie moravské podnikatelské rodiny. Statutární město Brno a Archiv města Brna 2009.
- Melzer, M. - Schulz, J.: Sobotín. In: Vlastivěda Šumperského okresu. Okresní úřad Šumperk a Okresní vlastivědné muzeum Šumperk 1993.
- Metodické instrukce a návody archivní správy MV ČSR, Zásady pro zpracování archiválií z činnosti socialistických hospodářských organizací, AS MV ČSR, Praha 1979.
- Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. In: Sborník archivních prací, sv. 2., Praha 1960.
- Miloš, K.: Vznik a zánik slavných sobotínských železáren. In: Vlastivědný časopis Podesní. Velké Losiny 2009, č. 8.
- O hanáckých hutnicích. In: Rok na Hané. Kalendář Hanáckých novin pro zábavu i poučení v roce 1992. Olomouc 1991.
- Spurný, F.: Friedrich Klein a poslední pokusy o záchranu severomoravského železářství. In: Rozpravy Národního technického muzea v Praze. Z dějin hutnictví. Praha 1981, sv. 10.
- Spurný, F.: Příspěvek k dějinám sobotínských železáren v 50.-70. letech 19. století. In: Rozpravy národního technického muzea v Praze. Z dějin hutnictví. Praha 1980, sv. 7.
- Spurný, F.: Sobotínské železářny. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 105.
- Spurný, F.: Velamos Petrov. In: Vlastivědné zajímavosti. Vlastivědný ústav Šumperk 1974, č. 110.
- Šefčík, E.: Rod svobodných pánů Kleinů z Vízemberka. In: Vlastivědný sborník Severní Morava. Šumperk 1973, sv. 26.
- Šefčík, E.: Velkostatek Sobotín 1842-1945, inventář. Inventář Státního oblastního archivu v Opavě, pobočka Janovice u Rýmařova. Janovice u Rýmařova 1970, č. listu JAF 1590, č. pomůcky 713.
- Turková, Z.: Velamos závody, Heinz a spol., továrna jízdních kol a součástek, Sobotín (1893) 1932-1951 (1955), inventář. Inventář Zemského archivu v Opavě, pobočka Olomouc. Olomouc 2011, č. listu NAD 1909, č. pomůcky 1689.

Inventární seznam archivního fondu

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
A. Úřední knihy			
1	Osvědčení, Beurkundung, vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 34 x 21 cm	1900	
2	Protokoly schůzí správní rady, vazba plátěná, nepoškozená, česky, rozměry 20 x 16 cm	1936-1937	
3	Zápis a odhad kromě přílohy o strojích. Zařízení firmy Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín. Závod: Kotlárna a slévárna železa ve Štěpánově. Originál., Aufnahme und Schätzung nebst beilage von Maschinenu. Einrichtungen der Firma Zöptauer – u. Stefanauer Bergbau – u. Eisenhütten A. G. Zöptau. Betrieb: Kesselschmiede u. Eisengiesserei in Stefanau. Urschrift., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 33,5 x 22 cm, vlepené situační plány, modrotisk (24 ks)	1921	
4	Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železné hutě, a. s. Závod: Štěpánov. Odhad strojů. Originál., Zöptauer und Stefanauer Bergbau – und Eisenhütten A. G. Betrieb: Stefanau. Maschinenschätzung. Urschrift., vazba papírová, nepoškozená, německy, rozměry 33,5 x 21 cm	1928	

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
5	Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železná hutě, a. s. Závod: Štěpánov. Příloha k odhadu strojů. Originál., Zöptauer und Stefanauer Bergbau – und Eisenhütten A. G. Betrieb: Stefanau. Beilagen zur Maschinenschätzung. Urschrift., vazba papírová, nepoškozená, německy, rozměry 33,5 x 21 cm	1928	
6	Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železná hutě, a. s. Závod: Štěpánov. Odhad strojů. Kopie., Zöptauer und Stefanauer Bergbau - und Eisenhütten A. G. Betrieb: Stefanau. Maschinenschätzung. Copie., vazba papírová, nepoškozená, německy, rozměry 33,5 x 21 cm	1928	
7	Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železná hutě, a. s. Závod: Štěpánov. Příloha k odhadu strojů. Kopie., Zöptauer und Stefanauer Bergbau – und Eisenhütten A. G. Betrieb: Stefanau. Beilagen zur Maschinenschätzung. Copie., vazba papírová, nepoškozená, německy, rozměry 33,5 x 21 cm	1928	
8	Přehled nevydaných záložních podílů v období 1894-1924., Verzeichnis über die unberichtigten Reserveanteile. Seit 27. Juli 1894 bis 30. September 1924., bez vazby, nepoškozené, německy, rozměry 42 x 26,5 cm	1924	

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
9	Matrika plně oprávněných členů, muži, ženy a děti, těžba., Matrik für vollberechtigte Mitglieder Männer, Frauen und Kinder, Bergbau., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 48,5 x 35 cm	1837-1921	
10	Matrika plně oprávněných členů, muži, ženy a děti, železářny., Matrik für vollberechtigte Mitglieder Männer, Frauen und Kinder, Roheisen., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 48,5 x 35 cm	1853-1911	
11	Matrika plně oprávněných členů, muži, ženy a děti, železářny., Matrik für vollberechtigte Mitglieder Männer, Frauen und Kinder, Roheisen., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 48,5 x 35 cm	1905-1913	
12	Matrika plně oprávněných členů, různé průmysly., Matrik für vollberechtigte Mitglieder, Diverse Industrien., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 48,5 x 35 cm	1835-1886	
13	Matrika plně oprávněných členů, různé průmysly., Matrik für vollberechtigte Mitglieder, Diverse Industrien., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 48,5 x 35 cm	1868-1890	

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
14	Matrika plně oprávněných členů, různé průmysly., Matrik für vollberechtigte Mitglieder, Diverse Industrien., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry 48,5 x 35 cm	1888-1918	
15	Matrika žen plně oprávněných členů., Matrik für Frauen der vollberechtigten Mitglieder., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry, 48,5 x 35 cm	1840-1892	
16	Matrika dětí plně oprávněných členů., Matrik für Kinder der vollberechtigten Mitglieder., vazba plátěná, nepoškozená, německy, rozměry, 48,5 x 35 cm	1904-1924	

B. Spisy

Vedení a správa

17	Korespondence ředitele Ferdinanda Belaniho	1890-1894	1
18	Statuty Sobotínsko-štěpánovských železáren, 2 ks	1924	1
19	Korespondence spojená s ředitelem Wilhelmem Langem Továrny na káble v Bratislavě	1931	1
20	Žádost železáren o prodloužení lhůty v rámci přiznání dávek z přírůstku hodnoty z odprodeje nemovitostí ve Štěpánově	1934	1
21	Zápisy a výtahy z obchodního rejstříku železáren u Krajského soudu v Olomouci	1923-1935	1
22	Správní změny při podniku zveřejněné v tisku	1933-1935	1
23	Schůze likvidátorů podniku	1936	1
24	Zápis valné hromady	1937	1

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
25	Zpráva dozorčího výboru o zrevidování účetní uzávěrky	1937	1
26	Schůze likvidátorů podniku	1937	1
27	Mimořádná valná hromada, m. j. účetní zprávy a přílohy	1918-1938	1
<u>Majetek a jeho rozprodej</u>			
28	Nemovitý majetek v obci Rejhotice, m. j. sumáře, kupní smlouvy, qvitance, příkazy ke zaplacení, situační plán, světlotisk	1886-1904	1
29	Nemovitý majetek v obcích Sobotín a Štětínov, m. j. sumáře, kupní smlouvy, qvitance, příkazy ke zaplacení, situační plán kolorovaný na světlotisku, situační plán kolorovaný na pauzovacím papíře, situační plány, světlotisk, pauzovací papír, (dohromady 12 ks)	1886-1919	1
30	Nemovitý majetek v obcích Petrov nad Desnou a Terezín, m. j. sumáře, kupní smlouvy, qvitance, příkazy ke zaplacení, situační plány kolorované na světlotisku, situační plán, světlotisk, (dohromady 3 ks)	1886-1920	2
31	Nemovitý majetek v obci Komňatka, m. j. sumáře, kupní smlouvy, arch pozemnostní, situační plán kolorovaný, pauzovací papír	(1873)-1918	2
32	Nemovitý majetek v obci Kociánov, m. j. kupní smlouva	1888	2

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
33	Smlouva o vlečce do železáren ve Štěpánově, m. j. smlouva, podklady ke smlouvě, platební rozkazy, otisky „Věštníků pro železnice a plavbu“, podmínky pro úvěr pohledávek československých státních drah, situační plány, modrotisk, světlotisk, 3 ks	1903-1934	2
34	Kupní smlouva na pozemky ve Štěpánově, m. j. katastrální plán, pauzovací papír	1910	2
35	Vodní právo v Sobotíně, m. j. podklady k vodnímu právu, situační plán kolorovaný, světlotisk	1911-1934	2
36	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Friedrich Klein	1911	2
37	Kupní smlouva na dům ve Štěpánově na jméno Karel a Anna Dokoupilovi	1913	2
38	Podklady pro ocenění a dobrozdání lesů a pozemků v Sobotíně a v Petrově nad Desnou	1913	2
39	Korespondence o prodeji nemovitostí v zastoupení notáře Dr. Ernsta Rittera v Loučné nad Desnou	1914-1915	2
40	Kupní smlouva na pozemek ve Štětínově na jméno Adolf a Josef Weis	1914	2
41	Kupní smlouva na pozemek v Sobotíně na jméno Hubert a Marie Drechslerovi	1914	2
42	Kupní smlouva na pozemky a rybník v Sobotíně na jméno Adalbert Klein	1917	2

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
43	Korespondence o prodeji plánu továrního vodního zařízení mezi sobotínskými železárnami a Továrnou na káble ve Vídni	1919	2
44	Soudní usnesení ohledně změn v pozemkových knihách v obci Štěpánov, pozemky železáren	1919-1936	2
45	Soudní usnesení ohledně změn v pozemkových knihách v obci Rejhotice, pozemky železáren	1920	2
46	Soudní usnesení ohledně změn v pozemkových knihách v obci Sobotín, pozemky železáren	1920-1932	3
47	Soudní usnesení ohledně změn v pozemkových knihách v obci Petrov nad Desnou, pozemky železáren	1921-1936	3
48	Podklady pro ocenění nemovitostí v Sobotíně, Petrově nad Desnou a ve Štětínově	1923	3
49	Dobrovolná dražba nemovitostí v Brně, Červeném potoce, Komňatce, Koutech, Petrově nad Desnou, Rejhoticích, Sobotíně, Sobotíně-Štětínov, Štětínově, Šumperku a ve Vikýřovicích	1923-1933	3
50	Smlouva o vlečce do železáren v Sobotíně, m. j. smlouva a podklady ke smlouvě	1924-1932	3
51	Prodej lesa v Sobotíně pobožce Německé zemské banky v Šumperku, m. j. návrh kupní smlouvy, mimořádná těžba v lese, podklady k přípravě prodeje lesa a jeho ocenění, daňová přiznání	1925	3

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
52	Odprodej pozemků v Sobotíně, m. j. přílohy účetních dokladů	1926	3
53	Odprodej pozemků v Rejhoticích, m. j. přílohy účetních dokladů	1926	3
54	Nájemné za pronajatý pozemek ve Štěpánově řezníkem Josefem Venským	1928	3
55	Řeznická budka ve Štěpánově v pronájmu Františka Polaschka	1929	3
56	Soupis pozemnostního majetku železáren v obci Sobotín	1930-1932	3
57	Soupis pozemnostního majetku železáren v obci Petrov nad Desnou	1930-1933	3
58	Soupis pozemnostního majetku železáren v obci Štěpánov	1930-1935	3
59	Kupní smlouva na pozemky ve Štěpánově ve prospěch Státních drah v Olomouci, m. j. smlouva, poklady ke smlouvě, situační plán, světlotisk, (dohromady 2 ks)	1930-1933	3
60	Prodej kostela svaté Barbory ve Štěpánově, m. j. kupní smlouvy, úřední podklady spojené s bankou, konzistoří, stavebním úřadem a ústředním ředitelstvím arcibiskupských statků, účetní podklady, inventáře kostela, katastrální plány, světlotisk, (dohromady 2 ks)	1930-1935	3
61	Korespondence o prodeji nemovitostí v zastoupení advokáta Dr. Erwina Schmidla v Šumperku	1931	3

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
62	Prohlášení o prodeji nemovitostí Friedrichu Kleinovi v Petrově nad Desnou	1931	3
63	Korespondence o prodeji nemovitostí v zastoupení advokáta Eduarda Brosche ve Šternberku	1932	4
64	Ocenění domu ve Štěpánově stavitelem Ing. Gustavem Beywlem z Olomouce	[1932]	4
65	Korespondence s firmou Franze Gottwalda o demolici a úpravě budov v areálu železáren	1932	4
66	Korespondence o prodeji turbinového zařízení, správní budovy a rybníku evangelické diakonistické společnosti	1932	4
67	Podklady pro výměr parcel a domů ve Štěpánově, m. j. soupis nemovitostí, účetní doklady	1932-1933	4
68	Smlouva a soudní usnesení Okresního soudu ve Šternberku o služebnostech ve Štěpánově	1932-1933	4
69	Prodej nemovitosti ve Štěpánově, m. j. soupisy a sumáře nemovitosti	1932-1933	4
70	Korespondence o prodeji nemovitostí v zastoupení advokáta Dr. Rudolfa Barwiga ve Šternberku	1932-1934	4
71	Pozemnostní arch obce Petrov nad Desnou, majetek železáren v obci	1933	4
72	Pozemnostní arch obce Sobotín, majetek železáren v obci	1933	4
73	Pozemnostní arch obce Štěpánov, majetek železáren v obci	1934	4
74	Pronájem pozemků Josefu Zbořilovi ve Štěpánově	1933-1936	4

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
75	Prohlášení Františka Flodera vztahující se k nemovitostem v Sobotíně	1934-1937	4
76	Právo zástavní ve prospěch Prodejny sdružených československých železáren, akciové společnosti v Praze	1936	4
77	Podklady pro výkup pozemků v majetku železáren ve prospěch Eleanory Schlesingerové, m. j. katastrální plány, pauzovací papír, (dohromady 3 ks)	1936	4
78	Dražba zabavených věcí Alžběty Kuharské	1937	4
79	Prodej nemovitostí ve Štěpánově ve prospěch Moravských oceláren a železáren, akciové společnosti v Olomouci, m. j. opisy kupní smlouvy	1937	4
80	Soudní usnesení ohledně změn v pozemkových knihách v obci Hrušky, pozemky železáren	1937	4
81	Sumáře a podklady pro prodej nemovitostí v Petrově nad Desnou	1928-1936	4
82	Kupní smlouva na dům a pozemky v Petrově nad Desnou na jméno František Ondráček	1932	4
83	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Anna Engelová	1932	4
84	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Gustav Hauk	1932	4
85	Kupní smlouva na dům a pozemky v Petrově nad Desnou na jména Rudolf a Hildegarda Dolečekovi, Richard Götz a Augusta Jungová	1932	4

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
86	Kupní smlouva na dům a pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Artur Harbich	1932	4
87	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Dr. Adalbert Klein-Wisenberg	1932	4
88	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Magdalena Turková	1932	4
89	Kupní smlouva na dům a pozemky v Petrově nad Desnou na jméno František a Marie Brachtelovi	1932	4
90	Kupní smlouva na dům a pozemky v Petrově nad Desnou na jména Marie Austová a Marie Sabrotzkeová	1932	4
91	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno František a Aloisie Pikalovi	1932	5
92	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jména Emilie Karasová, Josef a Marie Krätschmerovi	1932	5
93	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Adolf a Anna Weissovi	1932	5
94	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Josef a Božena Mattisovi	1932	5
95	Kupní smlouva na pozemky a překupní smlouva na budovy v Petrově nad Desnou ve prospěch podniku VELAMOS, m. j. podklady ke smlouvám, soupis pozemků	1932-1933	5
96	Kupní smlouva na dům a pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Rudolf Ohmacht	1932-1933	5

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
97	Kupní smlouva na dům a pozemky Petrově nad Desnou na jméno Ernst a Hedwig Ullrichovi, m. j. podklady ke smlouvě	1932-1934	5
98	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jméno Wilhelm Pohlner, m. j. podklady ke smlouvě, soupis pozemků	1932-1934	5
99	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou na jména Josef a Amálie Völkelovi, Josef a Rosalie Axmannovi, Gustav a Augusta Theuerovi, Rudolf a Anna Lederovi, Anton a Josefa Langerovi, Auguste Höfler, m. j. podklady ke smlouvě	1932-1934	5
100	Kupní smlouva na pozemky v Petrově nad Desnou ve prospěch evangelické diakonistické společnosti, m. j. podklady ke smlouvě	1932-1934	5
101	Kupní smlouva na pozemek v Petrově nad Desnou na jména Josef Göttlicher a Anna Herodeková	1932-1934	5
102	Kupní smlouva na dům a pozemky v Petrově nad Desnou ve prospěch olomouckého spolku „Péče o zdraví mládeže“, m. j. podklady ke smlouvě	1933-1934	5
103	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně ve prospěch obce Sobotín, m. j. podklady ke smlouvě	1923-1934	5
104	Kupní smlouva na pozemky ve Štětínově ve prospěch obcí Sobotín a Petrov nad Desnou pro výstavbu školy, m. j. podklady ke smlouvě	1929-1934	5

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
105	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně ve prospěch obce Sobotín, m. j. podklady ke smlouvě	1930-1935	5
106	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně na jméno Alois a Terezie Bischofovi	1932	5
107	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně na jméno Teodor a Marie Harbichovi	1932	5
108	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně na jméno August Krätschner	1932	5
109	Kupní smlouva na nemovitosti v Sobotíně na jméno Johann a Marie Zillichovi, m. j. podklady ke smlouvě	1932	5
110	Kupní smlouva na nemovitosti v Sobotíně ve prospěch „Spolku dělníků v Sobotíně a okolí“	1932	5
111	Kupní smlouva na nemovitosti v Sobotíně na jméno David a Otilie Heisigovi	1932	5
112	Kupní smlouva na nemovitosti v Sobotíně na jméno František a Pavlína Schmachtelovi	1932	5
113	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně na jméno Dr. Adalbert Klein Wiesenberg, m. j. podklady ke smlouvě	1932-1934	5
114	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně ve prospěch evangelistické diakonistické společnosti, m. j. podklady ke smlouvě	1932-1934	5
115	Sumáře a podklady pro prodej nemovitostí v Sobotíně	1932-1935	5

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
116	Kupní smlouva na rybník v Sobotíně ve prospěch spolku „Péče o zdraví mládeže“ v Olomouci, m. j. poklady ke smlouvě, korespondence ohledně prodeje	1932-1936	6
117	Podklady ke koupi pozemků v Sobotíně na jméno Engelbert a Marie Schildekovi	1933-1934	6
118	Podklady ke koupi pozemků v Sobotíně na jméno Johann a Johanna Weiserovi	1933-1935	6
119	Kupní smlouva na pozemky v Sobotíně na jméno Ing. Hans Klein, m. j. podklady ke smlouvě	1933-1935	6
120	Kupní smlouva na nemovitosti v Sobotíně ve prospěch spolku „Péče o zdraví mládeže“ v Olomouci, m. j. podklady ke smlouvě	1933-1936	6
121	Kupní smlouva na dům č. 152 ve Štěpánově	1932	6
122	Kupní smlouva na dům č. 154 ve Štěpánově	1932	6
123	Kupní smlouva na dům č. 155 ve Štěpánově	1932	6
124	Kupní smlouva na dům č. 156 ve Štěpánově	1932	6
125	Kupní smlouva na dům č. 157 ve Štěpánově	1932	6
126	Kupní smlouva na dům č. 161 ve Štěpánově	1932	6

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
127	Kupní smlouva na dům č. 167 ve Štěpánově	1932	6
128	Kupní smlouva na dům č. 168 ve Štěpánově	1932	6
129	Kupní smlouva na dům č. 175 ve Štěpánově	1932	6
130	Kupní smlouva na dům č. 176 ve Štěpánově	1932	6
131	Kupní smlouva na dům č. 177 ve Štěpánově	1932	6
132	Kupní smlouva na dům č. 178 ve Štěpánově	1932	6
133	Kupní smlouva na dům č. 182 ve Štěpánově	1932	6
134	Kupní smlouva na dům č. 183 ve Štěpánově	1932	6
135	Kupní smlouva na dům č. 184 ve Štěpánově	1932	6
136	Kupní smlouva na dům č. 200 ve Štěpánově	1932	6
137	Kupní smlouva na dům č. 288 ve Štěpánově	1932	6
138	Kupní smlouva na dům č. 289 ve Štěpánově	1932	6
139	Kupní smlouva na dům č. 290 ve Štěpánově	1932	6
140	Kupní smlouva na dům č. 291 ve Štěpánově	1932	6
141	Kupní smlouva na dům č. 292 ve Štěpánově	1932	6
142	Kupní smlouva na dům č. 293 ve Štěpánově	1932	6

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
143	Kupní smlouva na dům č. 294 ve Štěpánově	1932	7
144	Kupní smlouva na dům č. 295 ve Štěpánově	1932	7
145	Kupní smlouva na dům č. 296 ve Štěpánově	1932	7
146	Kupní smlouva na dům č. 297 ve Štěpánově	1932	7
147	Kupní smlouva na dům č. 298 ve Štěpánově	1932	7
148	Kupní smlouva na dům č. 299 ve Štěpánově	1932	7
149	Kupní smlouva na dům č. 300 ve Štěpánově	1932	7
150	Kupní smlouva na dům č. 301 ve Štěpánově	1932	7
151	Kupní smlouva na dům č. 302 ve Štěpánově	1932	7
152	Kupní smlouva na dům č. 303 ve Štěpánově	1932	7
153	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově ve prospěch domů 152, 156 a 296	1932	7
154	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově ve prospěch obyvatel domu č. 156	1932	7
155	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově ve prospěch obyvatel domu č. 290	1932	7
156	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově ve prospěch obyvatel domu č. 291	1932	7

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
157	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově ve prospěch obyvatel domu č. 292	1932	7
158	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově ve prospěch obyvatel domu č. 294	1932	7
159	Kupní smlouva na pozemky ve Štěpánově ve prospěch obyvatel domu č. 300	1932	7
160	Kupní smlouvy na pozemky ve Štěpánově ve prospěch obyvatel domu č. 158	1933-1934	7
161	Kupní smlouva na nemovitosti ve Štěpánově na jméno Josef a Marie Zbořilovi	1924-1933	7
162	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Elisabet a Stefanie Knorrovi	1932	7
163	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Josefa Lysková	1932	7
164	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Marie Stanzlová	1932	7
165	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Jan a Viktorie Joklovi	1932	7
166	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Eduard Řapek	1932	7

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
167	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Jan a Růžena Lounovi	1932	7
168	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Ludmila Vojáčková	1932	7
169	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Heinrich Řapek	1932	7
170	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Anton a Ludmila Stojarovi	1932	7
171	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Vojtěch Šima	1932	7
172	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno František Bank	1932	7
173	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Heinrich a Hedwig Reinisch	1932	7
174	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Arnold a Agnes Hofmannovi	1932	7
175	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Julius a Marie Breitelovi	1932	7
176	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Ludvík a Marie Stanzlovi	1932	7

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
177	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Rudolf Kapitán a Ludmila Beranková	1932	7
178	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Johann a Josefa Partsch	1932	7
179	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Fratišek Staroščík	1932	7
180	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Franz Turek	1932	7
181	Kupní smlouva na pozemky ve Štěpánově ve prospěch obce Štěpánov	1932	7
182	Kupní smlouva na pozemek ve Štěpánově na jméno Emilie Běhavková, m. j. podklady k prodeji	1933	7
183	Kupní smlouva na pozemky ve Štěpánově na jméno Wilhelm a Marie Endlichovi	1933	7
184	Kupní smlouva na pozemky ve Štěpánově ve prospěch Školní obce Štěpánov, m. j. podklady k prodeji	1933-1936	7
185	Kupní smlouva na pozemky železáren na jméno Marie Kopová, m. j. korespondence spojená s placením dávky z přírůstku hodnoty	1928-1931	7

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
<u>Zaměstnanci</u>			
186	Hubertův a Amalín podpůrný fond	1890-1915	7
187	Hubertův a Amalín podpůrný fond	1912-1934	7
188	Hubertův a Amalín podpůrný fond	1925-1936	7
189	Hubertův a Amalín podpůrný fond	1927-1928	7
190	Hubertův a Amalín podpůrný fond	1935-1940	7
191	Výplatní listina dělníků, m. j. soupis dělníků	1897-1898	7
192	Kopie úmrtních listů zaměstnanců železáren, torzo	1923	7
193	Schůze dělnického závodního výboru ve Štěpánově	1923-1931	7
<u>Daně</u>			
194	Dávka z přírůstku hodnoty prodaných nemovitostí ve Štětínově	1923-1924	8
195	Podklady dávky z přírůstku hodnoty prodaného domu č. 57 v Sobotíně-Štětínov	1924-1928	8
196	Podklady dávky z přírůstku hodnoty prodaného domu č. 147 v Sobotíně	1928-1931	8
197	Podklady pozemkové daně pro obec Petrov nad Desnou, Sobotín a Štětínov	1932-1934	8
198	Seznamy vyměřené dávky z přírůstku hodnoty prodaných nemovitostí ve Štěpánově	1932-1934	8
199	Podklady pozemkové daně pro obec Štěpánov, m. j. seznamy prodaných nemovitostí	1932-1934	8
200	Seznam a podklady pro dávky z přírůstku hodnoty prodaných nemovitostí v Petrově nad Desnou a v Sobotíně	1933-1934	8

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
C. Účetní materiál			
<u>Účetní knihy</u>			
201	Pokladní kniha, Brno (Kassabuch, Brünn)	1929-1932	
202	Pokladní kniha, Sobotín (Kassabuch, Zöptau)	1930-1933	
D. Mapy a plány			
203	Plán ke stavbám nových čerpadel u strojírny v Petrově nad Desnou, Plan-zum Baue eines neuen Schöpfens bei der Maschinenfabrik in Petersdorf, Sobotínsko-štěpánovské železářny, [Petrov nad Desnou], [1890], 0-1 = 1,1 cm, rukopis na pauzovacím papíře, německy, 50 x 73,6 cm, 1 ks, nepoškozeno	[1890]	
204	Plán mostárny v Sobotíně, Plan der Brückenbauanstalt in Zöptau, Sobotínsko-štěpánovské železářny, [Sobotín], [1910], 1:200, modrotisk kolorovaný, německy, 98 x 110,2 cm, 1 ks, potrhané okraje plánu	[1910]	
205	Sobotínské a štěpánovské hornicví a železné hutě, akciová společnost v Sobotíně, Situační plán kotlářny a slevárny ve Štěpánově, Zöptauer-und Stefanauer Bergbau-und Eisenhütten, A. G. In Zöptau, Situationsskizze der Kesselschmiede und Eisengiesserei in Stefanau, Ing. Max Stange, [Štěpánov], [1910], -, modrotisk, německy, 63,8 x 72 cm, 1 ks, potrhané okraje plánu	[1910]	

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
206	<p>Plán schodů ve stolárně strojírny zemědělských strojů, plán zábradlí ve stolárně strojírny zemědělských strojů, Stiege für die Tischlerei der landw. Maschinenfabrik, Geländer für die Tischlerei der landw. Maschinenfabrik, Geländer, -, [Sobotín], 1919, 1:15, rukopis na pauzovacím papíře, německy, 54,7 x 84,3 cm, 64,5 x 93,9 cm, 2 ks, potřhané okraje plánů</p>	1919	
207	<p>Soubor plánů přestavby a dostavby Sobotínsko-štěpánovských železáren v Sobotíně, Stavitelství R. Konečný a J. Nedělník v Prostějově, Prostějov, 1919-1920, 1:50, 1:20, rukopis, světlotisk kolorovaný, německy, 65 x 88,5 cm, 8 x 73 cm, 54 ks, potřhané okraje plánů</p>	1919-1920	
208	<p>Situační náčrt. Sobotínské a štěpánovské hornicví a železné hutě, akciová společnost v Sobotíně. Továrna zemědělských strojů v Petrově nad Desnou, Situationsskizze der Zöptauer-und Stefanauer Bergbau-und Eisenhütten, Aktiengesellschaft in Zöptau. Landwirtsch. Maschinenfabrik in Petersdorf, -, [Sobotín], [1920], 1:1500, světlotisk kolorovaný, německy, 59 x 44 cm, 1 ks, nepoškozeno</p>	[1920]	

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
209	Závody VELAMOS, Sobotín, Werke VELAMOS, Zöptau, -, [Sobotín], [1932], 0-5 = 2,5 cm, rukopis na pauzovacím papíře, německy, 33,5 x 44 cm, 1 ks, potrhané okraje plánu	[1932]	
210	Závody VELAMOS, Situations-skizze der VELAMOS-Werke, Ing. Petsch, [Sobotín], 1932, 1:200, rukopis na papíře, německy, 55 x 75,5 cm, 1 ks, potrhané okraje plánu	1932	
211	Geometrický plán o rozdělení majetku Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železných hutí ve Štěpánově, m. j. tabulky pro výměr dolů a šacht, Katastrální měřický úřad ve Šternberku, Šternberk, 1932, 1:2880, 1:1000, rukopis kolorovaný na ozalitu, česky, 68 x 166 cm, 2 ks, nepoškozeno	1932	
212	Geometrický plán o rozdělení majetku Sobotínsko-štěpánovského hornictví a železných hutí ve Štěpánově, Katastrální měřický úřad ve Šternberku, Šternberk, 1932, 1:1000, rukopis, světlotisk, česky, 67,5 x 96,5 cm, 7 ks, nepoškozeno	1932	
213	Geometrický plán o rozdělení stavebních a pozemkových parcel ve Štěpánově, Katastrální měřický úřad ve Šternberku, Šternberk, 1932, 1:2880, 1:1000, rukopis, světlotisk, česky, 34 x 85 cm, 3 ks, nepoškozeno	1932	

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
214	Geometrický plán o rozdělení pozemkových parcel ve Štěpánově, Katastrální měřický úřad ve Šternberku, Šternberk, 1932, 1:2880, 1:500, 1:1000, rukopis, světlotisk, česky, 33,5 x 122,5 cm 3 ks, nepoškozeno	1932	
215	Geometrický plán o rozdělení stavebních a pozemkových parcel ve Štěpánově, Geometrischer Plan über die Teilung der Baup. und Grundp. in Stefanau, Katastrální měřický úřad ve Šternberku, Šternberk, 1932, 1:2880, 1:500, rukopis, světlotisk, německy, 33,5 x 41 cm, 1 ks, potrhané okraje plánu	1932	
216	Geometrický (polohopisný) plán o rozdělení pozemkových a stavebních parcel ve Štěpánově, Katastrální měřický úřad v Zábřeze, Zábřeh, 1932, 1:2880, 1:1000, světlotisk, česky, 33,5 x 20 cm, 1 ks, nepoškozeno	1932	
217	Geometrický plán o rozdělení pozemkových a stavebních parcel ve Štěpánově, m. j. tabulky pro výměr dolů a šacht, Katastrální měřický úřad ve Šternberku, Šternberk, 1933, 1:2880, 1:1000, rukopis, světlotisk, kolorovaný světlotisk, česky, 33,5 x 98,5 cm, 33,5 x 81 cm, 2 ks, nepoškozeno	1933	

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
E. Ostatní dokumenty			
218	Soubor fotografií z areálu Sobotínsko-štěpánovských železáren, 8 ks	[1896-1900]	9
219	Soubor fotografií mostu v okolí Kralup nad Vltavou, 5 ks	[1896-1900]	9
220	Album fotografií sobotínské a petrovické mostárny, včetně jednotlivých mostů ve výstavbě, 23 ks	[1910]	
221	Album akciové společnosti Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě. Sobotín., fotografie železárenských objektů v Sobotíně a ve Štěpánově, včetně mostů, 22 ks	[1905]	

Rejstřík osobní

A

Adalbert Klein	str. 70
Adolf Weis	str. 70
Adolf Weiss	str. 75
Agnes Hofmannová	str. 82
Alois Bischof	str. 77
Aloisie Pikalová	str. 75
Alžběta Kuharská	str. 74
Amálie Völkelová	str. 76
Anna Engelová	str. 74
Anna Herodeková	str. 76
Anna Lederová	str. 76
Anna Weissová	str. 75
Anton Langer	str. 76
Anton Stojar	str. 82
Arnold Hofmann	str. 82
Artur Harbich	str. 75
Auguste Höfler	str. 76
August Krätschner	str. 77
Augusta Jungová	str. 74
Augusta Theuerová	str. 76

B

Božena Mattisová	str. 75
------------------	---------

D

David Heisig	str. 77
Dr. Adalbert Klein-Wisenberg	str. 75, 77
Dr. Ernst Ritter, notář	str. 70
Dr. Erwin Schmidl, advokát	str. 72
Dr. Rudolf Barwig, advokát	str. 73

E

Eduard Brosch, advokát	str. 73
Eduard Řapek	str. 81
Eleanora Schlesingerová	str. 74
Elisabet Knorrová	str. 81
Emilie Běhavková	str. 83
Emilie Karasová	str. 75
Engelbert Schildek	str. 78
Ernst Ullrich	str. 76

F

Ferdinand Belani, ředitel	str. 68
František Bank	str. 82
František Brachtel	str. 75
František Floder	str. 74
František Pikal	str. 75
František Polaschek, řezník	str. 72
František Ondráček	str. 74
František Schmachtel	str. 77
František Starošík	str. 83
Franz Gottwald, majitel stavební firmy	str. 73
Franz Turek	str. 83
Friedrich Klein	str. 70, 73

G

Gustav Hauk	str. 74
Gustav Theuer	str. 76

H

Hedwig Reinisch	str. 82
Hedwig Ullrich	str. 76
Heinrich Reinisch	str. 82
Heinrich Řapek	str. 82
Hildegarda Dolečeková	str. 74
Hubert Drechsel	str. 70

I

Ing. Gustav Beywl, stavitel	str. 73
Ing. Hans Klein	str. 78
Ing. Max Stange	str. 85
Ing. Petsch	str. 87

J

Jan Jokl	str. 81
Jan Loun	str. 82
Johann Partsch	str. 83
Johanna Weisserová	str. 78
Johann Weisser	str. 78
Johann Zillich	str. 77
Julius Breitel	str. 82
Josefa Langerová	str. 76
Josefa Lysková	str. 81
Josefa Partsch	str. 83
Josef Axmann	str. 76
Josef Göttlicher	str. 76
Josef Krätschmer	str. 75
Josef Mattis	str. 75
Josef Venský, řezník	str. 70
Josef Völkel	str. 76
Josef Weis	str. 70
Josef Zbořil	str. 73, 81

K

Karel Dokoupil	str. 70
----------------	---------

L

Ludmila Beranková	str. 83
Ludmila Stojarová	str. 82
Ludmila Vojáčková	str. 82
Ludvík Stanzl	str. 82

M

Magdalena Turková	str. 75
Marie Austová	str. 75
Marie Brachtelová	str. 75
Marie Breitelová	str. 82
Marie Drechslerová	str. 70
Marie Endlichová	str. 83
Marie Harbichová	str. 77
Marie Krätschmerová	str. 75
Marie Kopová	str. 83
Marie Sabrotzkeová	str. 75
Marie Schildeková	str. 78
Marie Stanzlová	str. 81, 82
Marie Zbořilová	str. 81
Marie Zillichová	str. 77

O

Otilie Heisigová	str. 77
------------------	---------

P

Pavčina Schmachtelová	str. 77
-----------------------	---------

R

Richard Götz	str. 74
Rosalie Axmannová	str. 76
Rudolf Doleček	str. 74
Rudolf Leder	str. 76
Rudolf Kapitán	str. 83
Rudolf Ohmacht	str. 75
Růžena Lounová	str. 82

S

Stefanie Knorrová	str. 81
-------------------	---------

T

Terezie Bischof	str. 77
Teodor Harbich	str. 77

V

Viktorie Joklová str. 81

Vojtěch Šíma str. 82

W

Wilhelm Endlich str. 83

Wilhelm Lang, ředitel továrny na káble str. 68

Wilhelm Pohlner str. 76

Rejstřík místní

B

Bratislava str. 68

Brno str. 71, 85

Č

Červený potok str. 71

H

Hrušky str. 74

K

Kociánov str. 69

Komňatka str. 69, 71

Kouty str. 71

Kralupy nad Vltavou str. 89

L

Loučná nad Desnou str. 70

O

Olomouc str. 68, 72, 73, 74, 78

P

Petrov nad Desnou str. 69,70, 71, 72, 73,
74, 75, 76, 84, 85, 86

Praha str. 74

Prostějov str. 86

R

Rejhotice str. 69, 71, 72

S

Sobotín str. 69, 70, 71, 72, 73,
74, 76, 77, 78, 84, 85
86, 87, 89

Š

Šternberk

str. 73, 87, 88

Štěpánov

str. 65, 66, 68, 70, 71
72, 73, 74, 78, 79, 80
81, 82, 83, 84, 85, 87,
88, 89

Štětínov

str. 69, 70, 71, 76, 84

Šumperk

str. 71, 72

T

Terezín

str. 69

V

Videň

str. 71

Vikýřovice

str. 71

Z

Zábřeh

str. 88

Rejstřík věcný

A

advokát str. 72, 73

B

banka str. 72

budka str. 72

D

dávka z přírůstku hodnoty str. 84

dělníci str. 84

dražba str. 71, 74

dům str. 70, 73, 74, 75, 76,
78, 79, 80, 84

E

evangelická diakonistická společnost str. 73, 76, 77

F

fotografie str. 89

H

hornicví str. 65, 66, 85, 86, 87,
89

K

katastrální měřický úřad str. 87, 88

korespondence str. 68, 70, 71, 72, 73

kostel sv. Barbory str. 72

kotlárna str. 65, 85

M

matrika str. 67, 68

most str. 89

O

obchodní rejstřík str. 68

ocelárny str. 74

odhad str. 65, 66

osvědčení str. 65

P

plán	str. 69, 70, 74, 85,86, 87, 88
podíly	str. 66
podpůrný fond	str. 84
pokladní kniha	str. 85
pozemek	str. 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82 83, 87, 88
prodejna	str. 74
protokol	str. 65

S

slévárna	str. 65
smlouva	str. 69, 70, 71, 72, 73 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83
spolek	str. 76, 77, 78
statuty	str. 68

Š

škola	str. 76
-------	---------

T

těžba	str. 71
-------	---------

V

VELAMOS	str. 75, 87
vodní právo	str. 70

Ž

železářny	str. 68, 70, 71, 72, 73, 74, 83, 85, 86, 89
železnice	str. 70

PROTOKOL O SCHVÁLENÍ ARCHIVNÍ POMŮCKY

Číslo listu NAD: **641**

Číslo pomůcky

Návrh tiráže

Název fondu: Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín

Značka fondu: SŠŽ Sobotín

Časové rozmezí: (1873) 1880-1940

Počet evidenčních jednotek: 57 (z toho 9 kartonů, 18 knih, 2 alba, 13 fotografií mimo alba, 15 plánů)

Počet inventárních jednotek: 221

Rozsah v bm: 1,47 bm

Stav ke dni: 10. 5. 2012

Fond zpracoval: Vojtěch Krejčí

Pomůcku sestavil: Vojtěch Krejčí

Počet stran:

Inventář schválil: **PhDr. Karel Müller**

Příloha: Zápis o vnitřní skartaci ze dne 10. 5. 2012

Pomůcku posoudili: Mgr. Milena Kallerová

Pomůcku schválil:

Vedoucí II. oddělení:

Zápis

o vnitřní skartaci ve fondu: Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě,
a. s. Sobotín, č. NAD 641.

Při pořádání archivního fondu Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín, č. NAD 641 byla rovněž provedena vnitřní skartace, resp. přehodnocení dokumentární hodnoty archiválií. Jako historicky bezcenné bylo vyloučeno 0,04 bm materiálu. Jednalo se převážně o bagatelní účetní podklady (ústřižky složenek, paragony) a přebaly používané v bývalém podnikovém archivu, třetí a další kopie smluv (charakteristika vyskartovaného materiálu – multiplicitní, bezcenné účetní doklady [paragony]) z let 1910-1939.

Vzhledem k vnitřní skartaci a k překartonování zpracovaných archiválií došlo ke změně celkové metráže fondu dosahující 1,47 bm.

Vnitřní skartaci provedl Vojtěch Krejčí student archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Kontrolu vnitřní skartace provedla Mgr. Milena Kallerová.

V Olomouci dne 10. 5. 2012

Záznam o vnitřní změně v evidenci NAD

Typ vnitřní změny

- **obecná**
pořádání a inventarizace archivního souboru
přemanipulace apod.
- **vnitřní úbytek**
části archivního souboru (zničením, nedohledáním, vnitřní skartací)
celého archivního souboru (zničením, přehodnocením významu)
celého archivního souboru nedohledáním
- **vnitřní přesun**
části archivního souboru do jiného souboru
části archivního souboru se vznikem nového souboru
celého archivního souboru do jiného souboru
- **vnitřní přírůstek**
části archivního souboru (dohledáním)
celého archivního souboru (dohledáním) *Vybranou položku označte!*

Číslo evidenčního listu NAD: 641

Číslo evidenčního listu NAD:

(obě čísla vyplňte jen při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného)

Název fondu:

(při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného nebo při vzniku nového uvést oba názvy)

Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín, (1873) 1880-1940

Metráž vnitřní změny:

nezpracovaná

zpracovaná
1,47 bm

z toho inventarizovaná
1,47 bm

Časový rozsah: (1873) 1880-1940

Číslo jednací:

Záznam o lokaci: 6. patro, sekce B, regál 26, paprsek II, palice: a
(v případě, že vzniká nový fond nebo dojde ke změně v místě uložení)

Datum a podpis správce fondu: 10. 5. 2012

Typ	<u>Evidenční jednotky</u>			Časový rozsah
	Počet/kategorie			
	N	Z	I	
Listiny do r. 1526 po r. 1526				
Úřední knihy a rukopisy úřední knihy rukopisy		18 18	18 18	1835-1937 1835-1937
Podací protokoly				
Indexy, elenchy, repertáře indexy elenchy repertáře				
Kartotéky				
Typáře pečetidla razítka				
Kartony		9	9	(1873) 1886-1940
Fascikly (jen pro zprac. mat.)				
Mapy, plány, grafické listy mapy plány, výkresy grafické listy, kresby		15 15	15 15	[1890]-1933 [1890]-1933
Foto, alba, svitkové filmy fotografie diapozitiv negativ alba svitkový film (pozitiv) svitkový film (negativ) mikrofiš, mikrofilm		15 13 2	15 13 2	[1896-1900] [1905-1910]
Filmy filmový pás (pozitiv) filmový pás (negativ) audiovizuální záznamy				
Zvukové záznamy mg.pásy, audiokazety gramofonové desky jiné				
Balíky balíky pořadače				
Digitální dokumenty				
Jiné				

Poznámka (bližší údaje vztahující se k vnitřní změně):

Ad 25 – Vnitřní změny: Archivní fond v roce 2012 zpracoval a inventář, včetně úvodu a rejstříků sestavil Vojtěch Krejčí, student archivnictví Univerzity Palackého v Olomouci, jako svou bakalářskou práci.

Záznam o vnitřní změně v evidenci NAD

Typ vnitřní změny

- **obecná**
pořádání a inventarizace archivního souboru
přemanipulace apod.
- **vnitřní úbytek**
části archivního souboru (zničením, nedohledáním, vnitřní skartací)
celého archivního souboru (zničením, přehodnocením významu)
celého archivního souboru nedohledáním
- **vnitřní přesun**
části archivního souboru do jiného souboru
části archivního souboru se vznikem nového souboru
celého archivního souboru do jiného souboru
- **vnitřní přírůstek**
části archivního souboru (dohledáním)
celého archivního souboru (dohledáním) *Vybranou položku označte!*

Číslo evidenčního listu NAD: 641

Číslo evidenčního listu NAD: 642

(obě čísla vyplňte jen při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného)

–

Název fondu:

(při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného nebo při vzniku nového uvést oba názvy)

Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železná hutě, a. s. Sobotín, (1873) 1880-1940

Moravské ocelárny a železářny, a. s. Olomouc, 1907-1948

Metráž vnitřní změny:

nezpracovaná
0,36 bm

zpracovaná

z toho inventarizovaná

Časový rozsah: 1905-1949

Číslo jednací:

Záznam o lokaci: 6. patro, sekce B, regál 28

(v případě, že vzniká nový fond nebo dojde ke změně v místě uložení)

Datum a podpis správce fondu: 10. 5. 2012

Typ	Evidenční jednotky			Časový rozsah
	Počet/kategorie			
	N	Z	I	
Listiny do r. 1526 po r. 1526				
Úřední knihy a rukopisy úřední knihy rukopisy	5 5			1912-1932 1912-1932
Podací protokoly				
Indexy, elenchy, repertáře indexy elenchy repertáře				
Kartotéky				
Typáře pečetidla razítka				
Kartony	3			1905-1949
Fascikly (jen pro zprac. mat.)				
Mapy, plány, grafické listy mapy plány, výkresy grafické listy, kresby				
Foto, alba, svitkové filmy fotografie diapozitiv negativ alba svitkový film (pozitiv) svitkový film (negativ) mikrofiš, mikrofilm	1 1			1905-1907 1905-1907
Filmy filmový pás (pozitiv) filmový pás (negativ) audiovizuální záznamy				
Zvukové záznamy mg.pásky, audiokazety gramofonové desky jiné				
Balíky balíky pořadače				
Digitální dokumenty				
Jiné				

Poznámka (bližší údaje vztahující se k vnitřní změně):

Ad 24 - Tématický popis: Do fondu byly přesunuty 3 kartony obsahující dokumenty spojené s technickými výkresy a se zaměstnanci Moravských železáren. Dále bylo přesunuto 5 účetních knih jednotlivých dělnických skupin Řepčín, včetně 1 negativu na skleněné desce.

Záznam o vnitřní změně v evidenci NAD

Typ vnitřní změny

- **obecná**
pořádání a inventarizace archivního souboru
přemanipulace apod.
- **vnitřní úbytek**
části archivního souboru (zničením, nedohledáním, vnitřní skartací)
celého archivního souboru (zničením, přehodnocením významu)
celého archivního souboru nedohledáním
- **vnitřní přesun**
části archivního souboru do jiného souboru
části archivního souboru se vznikem nového souboru
celého archivního souboru do jiného souboru
- **vnitřní přírůstek**
části archivního souboru (dohledáním)
celého archivního souboru (dohledáním) *Vybranou položku označte!*

Číslo evidenčního listu NAD: 641

Číslo evidenčního listu NAD : 1909

(obě čísla vyplňte jen při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného)

–

Název fondu:

(při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného nebo při vzniku nového uvést oba názvy)

Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín, (1873) 1880-1940

VELAMOS závody, Heinz a spol. Sobotín, továrna jízdních kol a součástek,
(1893) 1932-1951 (1955)

Metráž vnitřní změny:

nezpracovaná
0,01 bm

zpracovaná

z toho inventarizovaná

Časový rozsah: 1932-1933

Číslo jednací:

Záznam o lokaci: 6 patro, sekce B regál 35

(v případě, že vzniká nový fond nebo dojde ke změně v místě uložení)

Datum a podpis správce fondu: 10. 5. 2012

Evidenční jednotky

Typ	Počet/kategorie			Časový rozsah
	N	Z	I	
Listiny do r. 1526 po r. 1526				
Úřední knihy a rukopisy úřední knihy rukopisy				
Podací protokoly				
Indexy, elenchy, repertáře indexy elenchy repertáře				
Kartotéky				
Typáře pečetidla razítka				
Kartony				
Fascikly (jen pro zprac. mat.)				
Mapy, plány, grafické listy mapy plány, výkresy grafické listy, kresby				
Foto, alba, svitkové filmy fotografie diapozitiv negativ alba svitkový film (pozitiv) svitkový film (negativ) mikrofiš, mikrofilm				
Filmy filmový pás (pozitiv) filmový pás (negativ) audiovizuální záznamy				
Zvukové záznamy mg.pásky, audiokazety gramofonové desky jiné				
Balíky balíky pořadače	1 1			1932-1933 1932-1933
Digitální dokumenty				
Jiné				

Poznámka (bližší údaje vztahující se k vnitřní změně):

Ad 24 - Tématický popis: Do fondu byly přesunuty dokumenty týkající se vodní elektrárny v Sobotíně z let 1932-1933.

Tiráž

Název fondu: Sobotínsko-štěpánovské hornictví a železné hutě, a. s. Sobotín

Značka fondu: SŠŽ Sobotín

Časové rozmezí: (1873) 1880-1940

Počet evidenčních jednotek: 57

Počet inventárních jednotek: 221

Rozsah v bm: 1,47 bm

Stav ke dni: 10. 5. 2012

Fond zpracoval: Vojtěch Krejčí

Pomůcku sestavil: Vojtěch Krejčí

Počet stran: 112

Inventář schválil: PhDr. Karel Müller

Summary

This bachelor work mainly concerns about putting together the inventory of unclassified archive fond of the Sobotínsko-štěpánovských ironworks or, more precisely said, the firm's found of the firm that was named „Sobotínsko-štěpánovské mining and iron works, JSC.“. This firm used to reside nearby Loučná nad Desnou. The joint-stock company used to be owned by the well-known brothers Klein who become famous builders of motor and railways in the age of Habsburg Monarchy. It was their firm that was in the main focus of the Habsburg's iron works in the 1850's and 1860's. Since 1873 when the economic crisis had started, the firm become slowly decreasing in their profits and stopped their production in 1930's. The firm completely ceased to exist in the legal sense in 1947 when the firm was erased from the List of company registers in the court for Olomouc's region.

The main aim of this bachelor work is to create the inventory for said fond, aiming to categorise it and thus enable the access to the researchers. The said archive found has been moved to the Olomouc's branch of Land Archive in the town of Opava.